

Miljöpartiets politiska handlingsprogram för mandatperioden 2022–2026

Innehållsförteckning

1 Inledning	3	4 Ekonomin	20
2 Miljön, klimatet och naturen	4	4.1 En cirkulär ekonomi inom naturens ramar	21
2.1 Klimat	4	4.2 Näringsliv	22
2.2 Transporter	5	4.3 Jordbruk, skogsbruk och fiske	23
2.3 Energi	6	4.4 Arbetsmarknad	24
2.4 Miljömål, miljölagstiftning och miljöskydd	7	5 Välfärden	25
2.5 Biologisk mångfald	8	5.1 Ekonomisk trygghet	25
2.6 Djur	9	5.2 Folkhälsa och sjukvård	26
3 Människan	10	5.3 Skola	27
3.1 Frihet, integritet och demokrati	10	5.4 Högre utbildning och forskning	28
3.2 Lika rätt	11	5.5 Bostad	28
3.3 Antirasism och icke-diskriminering	12	5.6 Segregation	29
3.4 Jämställdhet	13	5.7 Rättssäkerhet och trygghet	30
3.5 Hbtqi-rättigheter	14	5.8 Etablering	31
3.6 Barn	15	5.9 Beredskap	32
3.7 Äldre	16	6 Världen	33
3.8 Landsbygderna	16	6.1 Internationellt samarbete	34
3.9 Städerna	17	6.2 Europeiska unionen och nordiskt samarbete	34
3.10 Kultur	18	6.3 Fred och säkerhet	35
3.11 Idrott och föreningsliv	19	6.4 Global utveckling och rättvisa	36
		6.5 Migration	37

Miljöpartiets politiska handlingsprogram för mandatperioden 2022–2026

Miljöpartiet de grönas politiska handlingsprogram ligger till grund för Miljöpartiets prioriteringar mandatperioden 2022–2026.

Handlingsprogrammet utgör också en grund till 2022 års valmanifest.

Det politiska handlingsprogrammet har tagits fram i en bred process som hela partiet varit inbjudet till. Det slutliga beslutet om handlingsprogrammet fattade Miljöpartiets kongress 17 oktober 2021.

1 Inledning

Miljöpartiet de gröna är en del av en global grön rörelse som strävar efter en värld där alla kan leva goda liv utan att försämra förutsättningarna för kommande generationer.

Vi vill föra en politik där vi lever inom naturens ramar, med insikt om vårt djupa beroende av varandra. Vi vill vara en röst för dem som inte kan göra sina röster hörda. Denna gränslösa solidaritet kan uttryckas trefaldigt:

- **solidaritet med djur, natur och det ekologiska systemet**
- **solidaritet med kommande generationer**
- **solidaritet med världens alla människor**

Vi strävar efter ett samhälle i balans, där människor är fria att välja sina liv utan att försämra livsmöjligheterna för andra. Vi vet att det inte är hållbart att använda naturresurser som vi gör i dag och att klimatkrisen hotar alla människors frihet och överlevnad.

Vi gröna ser stora samhällsutmaningar de kommande åren, krisen för klimatet, miljön och den biologiska mångfalden, de växande klyftorna och den sociala orättvisan, hotet mot demokrati och mänskliga rättigheter och svårigheterna med att säkerställa en god beredskap. Med bara några få år kvar för att uppfylla de globala målen som världssamfundet har enats om i Agenda 2030 behöver vi öka takten i omställningen till en hållbar värld. Förslagen i detta politiska handlingsprogram – de prioriteringar vi har för nästa mandatperiod – ska möta dessa utmaningar.

Under de senaste åren har effekterna av klimatförändringarna blivit allt tydligare och det vi länge har vetat syns nu även i vår vardag. av planeten måste hejdas nu, innan vi når den punkt där det inte längre går att stoppa utvecklingen. Samtidigt, och som en konsekvens av människans hänsynslösa hantering av djur och natur, pågår den sjätte **massutrotningen av arter**. Nu behövs snabba förändringar som styr mot en hållbar användning av resurser.

När coronapandemin slog till blev det tydligt att vårt samhälle är uppbyggt för att möta dagsaktuella utmaningar, i stället för att vara rustat att snabbt kunna anpassas när krisen kommer. Det finns låg **beredskap** för sjukdomsutbrott men också för naturkatastrofer och andra krissituationer. Oetisk djurhållning innebär

stora risker för fler pandemier och en utbredd antibiotikaresistens. Vi vet inte när nästa stora kris kommer eller i vilken form den kommer att vara, men vi behöver redan nu se till att vi är väl förberedda att möta den.

Samtidigt pågår vår vardag här och nu. Den gröna omställningen måste vara rättvis och ge var och en av oss möjlighet till ett gott liv. I dag växer **de ekonomiska klyftorna** i Sverige snabbt och de som redan har det tufft halkar efter i allt snabbare takt. Vi ser detta bland pensionärer som efter ett långt arbetsliv med låg lön knappt klarar av att betala hyran. Vi ser det också bland kvinnor i låglöneyrken som får vända på varje krona. Vi ser det bland sjuka och arbetslösa. Fattigdomen drabbar inte minst barnen. Med ojämlikheten kommer kriminalitet, våld och ohälsa, och möjligheten till en god utbildning är i dag långt ifrån rättvis. Vi behöver göra strukturella förändringar i våra trygghetssystem för att bygga upp det jämlika samhälle vi strävar efter.

Vår tid ser ett växande hot från de som vill försvaga och rasera vår demokrati. I Europa och världen får de auktoritära och antidemokratiska krafterna allt större inflytande och nationalism, rasism, homofobi och kvinnohat breder ut sig. Kampen för **mänskliga rättigheter** och solidaritet, för **demokrati** och frihet behöver föras gång på gång och vi ska stå i frontlinjen.

Politik gör skillnad och politik kräver vilja. När vi går samman och står upp för gröna värderingar och våra solidariteter tar vi steg för steg mot ett bättre samhälle. Det är ett jämlikt samhälle vi strävar efter, ett där individer kan leva i frihet och ta ansvar för att även andra ska kunna leva fritt. Ett samhälle där beslut präglas av respekt för varandra och för naturen i stället för snabba vinster och enskilda gruppers intressen. Där mångfald är en styrka bland både människor och arter och där vi tror på varandras förmåga att bidra och växa.

2 Miljön, klimatet och naturen

Miljöpartiet vill ha ett samhälle där alla kan leva ett gott liv, utan att förstöra möjligheterna för oss själva, för människor i andra länder, eller för kommande generationer.

Det är vi som nu lever på den här planeten som avgör framtiden. Vi står inför stora utmaningar med klimathot och miljöförstöring. Utsläppen av växthusgaser måste minska drastiskt de kommande åren. Utarmandet av jordens ekosystem och massutdöendet av arter måste stoppas.

Det är nu vi behöver fatta besluten som säkrar en trygg framtid för oss alla, en framtid att längta till. Det kräver kunniga och nytänkande politiker som skapar förutsättningar för att var och en av oss ska kunna leva hållbart.

Under åren i regering har Miljöpartiet sett till att Sverige har tagit stora steg framåt och visat internationellt ledarskap i miljö- och klimatarbetet. Men mycket arbete återstår. När vi bygger upp samhället efter den ekonomiska kris som pandemin har orsakat måste vi göra det på ett sätt som samtidigt tar oss ur klimat- och miljökrisen. Vägen framåt bygger på gröna och förnybara investeringar som kan skapa ett samhälle som står bättre rustat för framtida kriser. Ett samhälle där vi nyttjar energi och resurser mer effektivt och hållbart. Ett samhälle där omställningen sker rättvist, så att ingen halkar efter. Så kan vi skapa både framtidshopp och livskvalitet i hela landet.

2.1 Klimat

Klimatet är vår tids ödesfråga. Det är inte ett särintresse som kan avhandlas vid sidan av övriga samhällsutmaningar. Arbetet med klimatomställningen måste genomsyra alla delar av samhället och alla branscher, i staden och på landsbygden. Och det måste genomsyra all politik. Förslag som rör klimatet finns därför i alla delar av detta handlingsprogram.

Alla länder har ansvar att minska sina egna utsläpp i första hand men också att hjälpa andra att minska sina. Sverige har nationella mål som måste uppnås för att vi ska ta vår andel av ansvaret enligt Parisavtalet.

Vår konsumtion orsakar större utsläpp i andra länder än i Sverige. Många av de prylar och mycket av den mat vi köper tillverkas i andra länder där de bidrar till utsläpp. Även våra flygresor utomlands orsakar utsläpp utanför Sverige.

Vi måste stoppa subventioner till fossila bränslen och snabbt fasa ut användningen av det fossila. Vi behöver använda mindre energi genom att effektivisera och minska konsumtionen och vi behöver byta till hållbara energislag.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Öka takten i klimatomställningen.**
Vi måste minska utsläppen i ännu snabbare takt och för att lyckas med det behöver vi skärpa de nationella klimatmålen och styrmedlen. Skattesystemet måste ha utgångspunkt i våra klimatmål och 1,5-gradersmålets utsläppsbudget.
- 2. Minska svenska utsläpp i utlandet.**
Vi behöver påskynda åtgärder för att minska de utsläpp och den resursförbrukning som vår konsumtion orsakar utanför Sveriges gränser.
- 3. Ta fram en ny svensk utsläppsbudget.**
Vi behöver en budget för de svenska klimatutsläppen så att Sverige ligger i linje med Parisavtalet och den senaste vetenskapen.
- 4. Låt naturen bidra i arbetet för klimatet.** Genom att använda naturbaserade metoder som våtmarker och skydd av skog kan vi få skog och jord att fånga in mer koldioxid ur atmosfären. Biologisk mångfald och klimat hänger ihop.
- 5. Gör det dyrare att släppa ut.**
Alla som smutsar ner ska betala för sina utsläpp. Miljöpartiet driver på för att priset på utsläppen i EU:s utsläppshandelssystem ska justeras i linje med de höjda ambitionerna i EU:s klimatlag och Parisavtalets 1,5-gradersmål. Intäkterna från utsläppshandeln ska användas för att

finansiera en rättvis hållbar omställning. Vi vill avskaffa den fria tilldelningen av utsläppsrätter och i stället hantera risken för koldioxidläckage genom att införa klimattullar på utsläppstunga produkter från länder utanför EU som har svagare klimatstyrmedel.

2.2 Transporter

Transporter orsakar omkring en tredjedel av utsläppen av koldioxid inom Sverige och försämrar luftkvaliteten i städer och längs trafikleder. Vi kan minska behovet av transporter genom att planera samhället smartare. Pandemin har gett en skjuts åt utvecklingen av digitala lösningar och lett till förändringar i människors beteenden. Styrmedel och politiska beslut kan driva på för mer energismarta lösningar och för att hållbar energi används för godstransporter och resor. Vi välkomnar nya tekniska innovationer som kan förändra beteendemönster och vill att lagstiftningen ska ligga i framkant och anpassas till morgondagens transportsystem.

Med tät och pålitlig kollektivtrafik och med moderna och säkra cykelbanor bygger vi ett mer jämlikt och jämställt samhälle. Vi behöver rusta och bygga ut järnvägen i hela landet.

Biobränslen är en begränsad resurs. Att öka virkesuttaget ur skogen för att få mer biobränsle löser inte den akuta klimatkrisen och blir negativt för den biologiska mångfalden. Restprodukter från skogsbruket bör dock användas för att ersätta fossila bränslen. Andra biobränslen med låg eller till och med positiv klimatpåverkan, såsom biogas från avfall, har en viktig roll i omställningen till en hållbar energiförsörjning, både på kort och lång sikt.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Fler ska kunna resa med tåg och mer gods ska transporteras med tåg.**
Miljöpartiet vill göra en rejäl satsning för att bygga ut och öka kapaciteten för tåg i hela landet. Vi vill skynda på bygget av nya stambanor för moderna och snabba höghastighetståg och vi ska rusta och bygga ut det regionala nätet.

Det är en viktig del i omställningen till ett energieffektivt och klimatsmart transportsystem. Vi vill se snabba tågförbindelser över hela landet och vi vill utveckla nattågstrafiken med avgångar som knyter ihop Sverige med övriga Europa och våra nordiska grannländer.

2. **Bättre kollektivtrafik.**

Vi vill bygga ut kollektivtrafik med hög kvalitet och stor kapacitet, med spårtrafik och bussfiler i fler städer. Att staten är med och finansierar detta via stadsmiljöavtalen är en viktig förutsättning. På landsbygderna behöver tillgängligheten till kollektivtrafiken förbättras genom pendlarparkeringar för såväl cykel som bil och säkra cykelstråk till viktiga knutpunkter.

3. **Gör det lättare att ta cykeln.**

Miljöpartiet vill göra cykeln till ett attraktivt transportmedel för fler så att cykelresornas andel av det totala antalet resor ökar. För det behövs trygga och väl utbyggda cykelvägar både i städer, mindre orter och mellan dessa. Vi vill bygga snabbcykelstråk och bygga ihop det regionala cykelnätet till ett nationellt stomnät av cykelvägar. Med bättre cykelbanor, fler elcyklar och möjlighet att ta med cykeln på tåg och bussar blir det enklare att välja cykeln framför bilen.

4. **Färre flygresor och minskade utsläpp.**

För att minska flygets klimatpåverkan krävs en kombination av minskat resande och omställning till förnybara bränslen och elektrifiering för de flygresor som inte kan ersättas på annat sätt. Vi vill höja flygskatten och minska flygresorna, särskilt de längre resorna, som ger mest klimatpåverkan, samt på sträckor där det finns bra järnväg. Statliga bolag och myndigheter ska uppmuntra till minskat flygande och hållbart resande.

5. **Mer gods till sjöss.**

Sjöfart är ett energieffektivt sätt att transportera gods. Därför bör så stor andel som möjligt av godstransporterna ske till sjöss. Samtidigt är de bränslen som används i sjöfarten i dag en stor källa till utsläpp. Vi vill se satsningar på kopplingarna mellan järnväg och sjöfart i våra hamnar och investeringar i ny teknik för renare sjötransporter.

6. **Elektrifiera vägtrafiken.**

Vi vill påskynda elektrifieringen av vägtransporter, bland annat genom att bygga

ut infrastrukturen för laddning med fler laddstationer för både tunga och lätta elfordon och genom att elektrifiera delar av vägnätet. Vi vill stärka bonus-malus-systemet, som gör klimatsmarta bilar billigare och bilar med stora utsläpp dyrare, samt utreda en glesbygdsbonus som höjer bonusen för människor med liten eller ingen tillgång till kollektivtrafik. Vi vill även främja olika typer av delningstjänster och införa styrmedel som främjar leasing av elbilar.

7. **Stopp för fossila bränslen.**

Miljöpartiet vill att den sista droppen fossilt bränsle ska säljas senast år 2030. Vi vill därför fortsätta satsningen på att bygga om motorer så att de kan gå på förnybara drivmedel i stället för fossila (så kallad konvertering). Samtidigt vill vi att nyförsäljningen av bensin- och dieseldrivna bilar fasas ut till 2025. Vi vill också investera för att producera hållbara drivmedel i Sverige och förbjuda ohållbara biodrivmedel.

8. **Minska bilismen i städerna.**

För att vi ska nå klimatmålen måste bilismen minska. För att det ska kunna ske på ett rättvist sätt behöver den minska mest i städerna där bra alternativ finns. Underlätta för kommunerna att införa miljözoner och trängselskatt. En avståndsbaserad skatt för lastbilar är nödvändig för att flytta gods-transporter från väg till järnväg och sjöfart.

2.3 Energi

Miljöpartiet vill ha hundra procent förnybar energi. För att klara klimatkrisen behöver vi ställa om vårt energisystem och energieffektivisera så att vi använder mindre energi. Den miljövänligaste kilowattimmen är den som inte behövs. Vattenkraften ska inte byggas ut mer i Sverige, men det finns stora möjligheter att öka produktionen av sol- och vindenergi.

Vi vill ersätta all farlig och smutsig energi med förnybar energi. Bort med den fossila energin, den förstör miljön i hela kedjan från utvinning till förbränning. Fasa också ut kärnkraften som förstör miljön från brytningen av uran till slutförvaret av det radioaktiva avfallet. Sverige ska varken vara beroende av ryskt uran eller saudisk olja för att klara energiförsörjningen.

För att den förnybara energin ska finnas där och när den behövs vill vi satsa på ett bättre elnät och underlätta för lagring av energi och smartare energianvändning.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. Förbättra distributionen av el.

Miljöpartiet vill skapa ett elnät i världsklass som klarar 100 procent förnybar el. För att åtgärda kapacitetsbristen behövs stora investeringar för att bygga ut och rusta upp näten samt upphandla en fossilfri effektreserv. Vi behöver också utveckla skatter och regler för att göra energisystemet smartare och mer flexibelt.

2. Lagra mer energi.

Vi vill underlätta för storskalig utbyggnad av energilager, såsom exempelvis vätgas, batterier och värmelager. Med mer vind och sol ökar behovet av att kunna lagra energin och balansera systemet. Samtidigt skapar vi förutsättningar för grön industriutveckling.

3. Det ska bli lättare att investera i förnybar energi.

Vi vill bana väg för vind- och solrevolutionen genom att fortsätta göra det lättare och mer förmånligt att investera i solceller och solvärme. Vi vill också göra prövningen av vindenergi mer rättssäker och förutsägbar för dem som vill bygga och för andra som berörs av utbyggnaden och vi ser stora möjligheter att bygga ut den havsbaserade vindkraften. Vi vill bygga ut det förnybara snabbare och samtidigt underlätta för människor och företag att delta i omställningen.

4. Effektivisera energianvändningen.

Vi vill lagstifta om att alla energibolag ska hjälpa sina kunder att energieffektivisera. Genom nya regler vill vi minska energianvändningen och därmed också göra det lättare att nå klimatmålen och målet om 100 procent förnybar energi i Sverige. Hyresrätterna i miljonprogrammen måste rustas upp och energieffektiviseras.

2.4 Miljömål, miljölagstiftning och miljöskydd

En frisk och ren miljö är en förutsättning för våra liv. Luften vi andas, vattnet vi dricker och jorden vi odlar vår mat i får inte förgiftas eller förstöras.

Om alla människor på jorden belastade miljön lika mycket som vi svenskar gör i genomsnitt, så skulle det behövas mer än fyra jordklot. Därför har vi i Sverige, och andra rika länder, ett stort ansvar att anpassa vår livsstil och vårt sätt att producera saker till vad som är rättvist och långsiktigt hållbart.

Miljömålen och miljölagstiftningen är viktiga redskap för att säkra en god miljö som kan fortsätta förse oss med livsviktiga ekosystemtjänster. Vi vill se en modern lagstiftning som är anpassad efter den kunskap vi har i dag om klimat- och miljökrisens allvar.

Avfallsbrottslighet är utbredd och ofta kopplad till annan organiserad brottslighet. Det måste få ett stopp.

Tack vare Miljöpartiet har arbetet med att rädda våra hav lyfts upp på den globala dagordningen. Vi har satt ljuset på föreningen av plast, det ohållbara fisket och klimatförändringarnas påverkan på haven och det marina livet, men mycket arbete återstår. År 2050 riskerar det att finnas mer plast än fisk i havet om vi inte vänder utvecklingen.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. Skärp miljölagstiftningen för att nå höga mål och för in krav på minskad påverkan på klimatet i miljöbalken i all miljöprövning och planering.

Sverige ska ha ambitiösa klimat- och miljömål och en skärpt modern lagstiftning som ligger i linje med målen. Det ska inte gå att komma undan med att bryta mot miljölagarna. Miljöpartiet vill vidareutveckla det befintliga miljömålssystemet och stärka dess funktion som samordning och vägledning av miljöarbetet i Sverige.

2. **Stoppa dumpningen av avfall på såväl land som i vatten.**

Vi vill strama upp lagstiftningen om hantering av avfall, och skärpa straffen för brott mot denna, så att det avskräcker från otillåten dumpning och från otillåten export av avfall.

3. **Stoppa föroreningarna.**

Vår natur, sjöar och hav ska vara fria från gifter och föroreningar. Vi vill minska näringsläckage och spridning av miljögifter, föroreningar och skräp i hav, sjöar och vattendrag.

4. **Skydda dricksvattnet.**

Miljöpartiet vill skapa en hållbar vattenförsörjning och säker tillgång till rent vatten i ett föränderligt klimat, genom ett starkare lagstadgat skydd, större insatser för klimatanpassning, bättre kemikaliekontroll och nya finansieringslösningar för långsiktiga investeringar. Vi vill stärka skyddet för viktiga dricksvattentäkter.

5. **Statens verksamheter ska vara miljöförebilder och bidra till att uppfylla miljömålen.**

Det offentliga måste visa ledarskap. Alla statliga företag och myndigheter ska vara verkliga föregångare och lärande exempel för resten av samhället. Klimateffekter ska tas med i myndigheternas utredningar till regeringen. Myndigheter, kommuner och regioner ska ställa höga miljömässiga och sociala krav i offentlig upphandling. Miljömålen ska sätta ramen för de statliga verksamheterna.

6. **Gruvnäringen måste ta mer miljöhänsyn.**

Miljöpartiet vill att gruvnäringen ska bygga på långsiktig hushållning av mineraltillgångar där miljöhänsyn ska väga tyngre än kortsiktiga exploateringsintressen. Tillståndsprövningen ska skärpas och förbättras. Mineralavgiften ska höjas och gruvnäringens ansvar för efterbehandling av mark måste säkerställas. Nationalparker, naturreservat och Natura 2000-områden ska vara fredade från gruvbrytning och gruvbrytning ska inte tillåtas där det innebär stora störningar för renskötsel eller risk för förorening av dricksvattentäkter.

2.5 Biologisk mångfald

Miljöpartiet vill skapa ett hållbart samhälle, där vår livsstil inte längre hotar arter eller ekosystem och därmed i förlängningen oss själva.

Biologisk mångfald är en förutsättning för allt liv på jorden. För oss människor behövs biologisk mångfald för att vi ska kunna få mat, för att växter ska pollineras och för att vi ska ha ett stabilt klimat. Men runt om i världen riskerar nu många arter och deras livsmiljöer att försvinna på grund av mänsklig påverkan. Forskare talar om att vi är på väg in i en massutrotning.

Att uppleva och njuta av naturen skapar livskvalitet för många människor. Tack vare vår fantastiska allemansrätt och det viktiga strandskyddet ger vår svenska natur upplevelser, kunskap och livskvalitet för allt fler. Naturupplevelser blir allt viktigare för folkhälsan och för den växande besöksnäringen. Hänsyn och vistelse i naturen måste gå hand i hand.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Skydda värdefulla naturmiljöer.**

Miljöpartiet vill fortsätta att öka de statliga resurserna till naturskydd. Resurserna ska vara tillräckliga för att bevara kvarvarande nyckelbiotoper, naturskogar, våtmarker och andra biologiskt värdefulla områden, inklusive tätortsnära natur. De ska också räcka till skydd av marker som ligger lämpligt till för att restaurera livsmiljöer för hotade arter.

2. **Restaurera värdefulla mark- och vattenområden.**

Vi vill öka de statliga resurserna för att restaurera mark- och vattenområden som har eller kan få höga natur- och kulturvärden, för att stärka ekosystemtjänster, för att öka djurs och växters möjligheter att sprida sig i landskapet och för att begränsa spridningen av invasiva arter.

3. **Bruka jorden med hänsyn.**

Brukningssmetoderna inom jord- och skogsbruk ska ändras så att de gynnar biologisk mångfald och tar mer naturhänsyn.

4. **Staten ska vara ett föredöme.**
Miljöpartiet vill att myndigheter och statliga bolag med stort markinnehav – och därmed stor påverkan på biologisk mångfald – ska få direktiv som ger dem en nyckelroll som föredöme för att bevara och utveckla den biologisk mångfalden.
5. **Våra rovdjursstammar ska vara långsiktigt livskraftiga.**
Samtidigt vill vi förstärka de ekonomiska ersättningarna till åtgärder som förebygger rovdjursangrepp på tamdjur och ge ersättning när angrepp har inträffat.
6. **Säkra tillgången till naturen.**
Naturen är till för alla. Miljöpartiet vill att alla barn ges möjlighet till naturupplevelser i sin närmatur. Allemansrätten och strandskyddet ska värnas.

2.6 Djur

Med nyttjandet av djur följer ett moraliskt ansvar där djurens egenvärde och behov som kännande varelser måste respekteras. God djurhållning och välfärd handlar inte bara om att undvika lidande i form av stress, rädsla, frustration, smärta, skador och sjukdom utan även om att ge djuren möjlighet till positiva upplevelser och ett, för deras art, så fullvärdigt och naturligt liv som möjligt. Fortfarande är djurhållningen, särskilt då det gäller livsmedelsproducerande djur, en kompromiss mellan ekonomiska intressen och djurens behov, där priset för djuren ofta blir mycket högt. Miljöpartiet anser att de djur som vi människor har ansvar för och föder upp ska få leva ett gott liv.

Dålig djurhållning skapar allvarliga hälsorisker, i första hand för djur men även för människor. Varje år dör hundratusentals människor av sjukdomar orsakade av bakterier som blivit resistenta mot antibiotika. Missbruk av antibiotika, såsom att antibiotika rutinmässigt används i djuruppfödning i många andra länder, måste stoppas för att minska utvecklingen av antibiotikaresistens. Genom coronapandemin har en annan stor risk blivit tydlig. Att hålla både vilda och tama djur trångt ihop under stressfyllda förhållanden, tillsammans med många andra arter, innebär stor risk för att olika typer av virus överförs mellan djur och människor.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Ta ställning för djur på hela jorden.**
Miljöpartiet vill att Sverige intensifierar arbetet för en global FN-deklaration om djurvälfärd. Vi vill också att djurskydd och djurhälsa ska vara en uttalad del i handelsavtal och inte ses som ett handelshinder. Ökad djurvälfärd på global nivå är viktigt inte bara för alla djur det berör, utan också för att minska risken för framtida pandemier.
2. **Behandla djur med omsorg.**
Vi vill minimera djurtransporterna och vill att alla djur ska bedövas före slakt, snabbt och smärtfritt. Metoder som inte lever upp till detta måste upphöra, till exempel nuvarande elbedövning av slaktkyckling och koldioxidbedövning av grisar och fiskar. Miljöpartiet vill förbjuda minkfarmning och burhållning av höns. Vi vill också att alla lantbruksdjur ska ha rätt till utevistelse och bete i så stor utsträckning som väder och årstid medger det.
3. **Höga ambitioner för djuren måste följas upp.**
Vi vill säkerställa en bättre tillsyn av djurhållningen i Sverige, där lagbrott och missförhållanden upptäcks och beivras snabbt. Miljöpartiet vill införa kamerabevakning på slakterier och instifta ett grovt djurplågeribrott.
4. **Minska överanvändningen av antibiotika.**
Miljöpartiet vill arbeta internationellt för att minska överanvändningen av antibiotika i djurhållning. Vi vill införa en antibiotika-skatt på importerat kött från djur som rutinmässigt har behandlats med antibiotika.
5. **Det offentliga måste visa ledarskap för djurens väl.**
Myndigheter, kommuner och regioner ska ta hänsyn till djurvälfärd i beslutsfattande och offentlig upphandling. All offentlig upphandling av animaliska produkter ska minst leva upp till nivån i svensk djurskyddslagstiftning och andelen ekologiskt ska öka till 75 procent 2030.

3 Människan

Miljöpartiet vill bygga ett samhälle där vi tar hand om varandra, minskar de ekonomiska klyftorna och bygger en välfungerande gemensam välfärd. Sverige ska vara ett bra land att bygga sin framtid i för alla som lever här – oavsett vilka föräldrar du har, var du bor, om du är frisk eller sjuk, ung eller gammal, om du föddes här eller kom hit i går. Människan är en kreativ och empatisk varelse som vill och kan ta ansvar och det är på den grunden vi ska bygga vårt samhälle.

En gemensam grundtrygghet ger förutsättningar för större individuell frihet. Den gröna visionen är ett samhälle där människor möts, där människor är fria att tänka och tycka och där visioner och olikheter respekteras. Den enskilda människan bestämmer vem hen är och ska ha möjlighet att själv styra över hur hen vill leva sitt liv.

En levande demokrati kräver delaktighet. Vi vill att grupper som i dag är underrepresenterade ska få större möjlighet att ta plats i maktens korridorer. Vi behöver ständigt söka nya metoder och sätt att göra det lättare för människor att engagera sig i politiken. Alla ska vara insatta i och förstå värdet av att någon gång i livet ha varit en aktiv politiker.

I dag känner många unga oro inför framtiden – både för sin egen livssituation och samhällsutvecklingen i stort. Alla unga ska känna att politiskt engagemang innebär lösningar på samhällsproblem och att de kan vara med och bidra. För tillit och framtidstro krävs deltagande. Unga behöver vara med och forma framtiden – och politiken ska ha en plats för dem.

Sverige ska vara ett land fritt från rasism, hat och diskriminering. Vårt goda samhälle ska byggas på en grund av mänskliga fri- och rättigheter. Våra gemensamma angelägenheter ska hanteras med fri debatt, demokratiska beslut, öppenhet och respekt.

3.1 Frihet, integritet och demokrati

Det demokratiska samtalet är i förändring. Den digitala utvecklingen underlättar för människor att utöva sin yttrandefrihet och tillgången till information ökar. Det är en positiv utveckling som ska värnas och komma alla till del. Samtidigt finns också utmaningar då riskerna för hot, hat och desinformation ökar. Det är ett problem att allt fler röster tystnar av rädsla för påhopp. När människor tystas tystnar demokratin. Demokratin står inför flera utmaningar. Det handlar om det demokratiska samtalet men också om aktörer som aktivt vill skada demokratin. Dessa krafter, oavsett om det handlar om utländska intressen eller antidemokratiska organisationer i Sverige, måste bekämpas.

Att vi har självständiga och livskraftiga medier i hela landet är centralt för vår demokrati. När det finns krafter som vill försvaga public service och dess förtroende står Miljöpartiet emot. Vi värnar dagens breda och oberoende public service. Alla ska ha tillgång till information och oberoende journalistik för att på lika villkor kunna delta i det demokratiska samtalet om hur vi vill utforma vårt samhälle.

Barn och unga är aktiva medskapare av samhället och barns röster är viktiga att lyssna på för att öka deras delaktighet och inflytande. Ett sätt att inkludera unga är att sänka rösträttsåldern.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. Skydda demokratin.

Vi har sett i många delar av världen hur fort det går att montera ned demokratin. Vi vill därför att det ska krävas kvalificerad majoritet när riksdagen beslutar om att ändra grundlagen, att en kvalificerad majoritet av riksdagsledamöterna måste delta i en sådan omröstning vid beslut om grundlagsändring och att mellanliggande val till riksdagen innan grundlagsändring måste vara ett ordinarie val. Vi vill också se en grundlagsreglering som stärker domstolarnas oberoende, och vi vill

säkra deras finansiering. Arbetet mot antidemokratiska och våldsbejakande aktörer behöver stärkas.

2. **Stärk yttrandefriheten – stoppa hot och hat.**

Miljöpartiet vill se en ny samlad strategi för ökad motståndskraft mot desinformation och näthat, ett bättre rustat rättsväsende och stöd till opinionsbildare, journalister och andra som utsätts. Vi vill bekämpa hatbrott på nätet och ställa större krav på internetplattformar.

3. **Det ska finnas oberoende och starka medier i hela landet.**

Vi vill ytterligare stärka förutsättningarna för oberoende, granskande journalistik och en mångfald av medieperspektiv över hela landet. Reformera mediestödet och sänk momsens för journalistik samt finn vägar för rättvis konkurrens och likvärdig beskattning av globala plattformar. Public services oberoende behöver skyddas i grundlagen.

4. **Sänk rösträttsåldern till 16 år.**

Vi vill att fler ska rösta och att fler ska få möjlighet att ta ansvar för att forma den framtid vi vill se. Vi vill därför sänka rösträttsåldern till 16 år. Vi är övertygade om att det kommer att skapa mer engagemang och intresse för politiska frågor och stärka demokratin. I dag är det dessutom många som inte får rösta första gången förrän de är närmare 22 år, sänkt rösträttsålder skulle lägga snittet för första röstningen närmare 18 år. I ett första steg vill vi införa detta på försök i kommunvalen.

5. **Värna varje människas integritet i det digitala samhället.**

Den snabba utvecklingen av artificiell intelligens (AI) innebär stora möjligheter, men också risker. Miljöpartiet vill att ett internationellt etiskt regelverk för AI tas fram. Regelverket ska baseras på FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, EU:s grundläggande rättigheter och gemensamma värderingar.

3.2 Lika rätt

Lika rättigheter för alla borde vara en självklarhet. För Miljöpartiet är det grundläggande att alla människor ska behandlas lika. Oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck. Oavsett din ålder, var du kommer ifrån, vem du älskar, vad du tror på eller om du har en funktionsnedsättning – allas rätt är lika rätt.

I Sverige har vi ett urfolk, samerna, och ytterligare fyra nationella minoriteter, judar, romer, tornedalingar och sverigefinnar. Det betyder ett särskilt åtagande från samhällets sida att se till att barnen kan lära sig sitt språk i skolan eller att äldre får tala sitt språk när svenskan inte räcker till. Att ha tillgång till sitt språk och sin kultur är en rättighet som ska vara självklar.

För att alla människor ska kunna förverkliga sina drömmar om en hög livskvalitet måste alla ha samma möjligheter. Varje individ ska kunna skaffa sig det liv, den utbildning och det arbete hen önskar utan att samhällsstrukturer hindrar. Socioekonomisk bakgrund, konststillhörighet och könsuttryck, sexuell läggning, härkomst, funktionsnedsättning eller ålder ska aldrig vara hinder för att människor ska kunna utvecklas.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Ett tryggt rättsväsende för alla.**

Vi vill arbeta för likabehandling och förtroende inom rättsväsendet. Vi måste stärka lagstiftningen och se över polisens arbetsmetoder och möjlighet till handledning. Vi vill stärka polisens arbete mot hatbrott och diskriminering. Miljöpartiet vill skärpa reglerna för ordningsvakter och införa en särskild lämplighetsprövning.

2. **Samla statistik för att öka jämlikheten.**

Vi har kunskap från könsuppdelad statistik att tacka för många politiska och ekonomiska reformer som har ökat jämställdheten. Miljöpartiet vill ge SCB i uppdrag att ta fram metoder för att samla in anonymiserad och frivilligt delad statistik för alla sju diskrimineringsgrunderna så att arbetet mot rasism och annan diskriminering kan förbättras.

3. **Stärk samiskt inflytande och självbestämmande.**

Vi vill säkra urfolkens rätt till mark och vatten i enlighet med aktuell folkrätt och stärka urfolket samernas självbestämmande och inflytande. Sverige ska skriva under ILO:s konvention 169 om urfolks rättigheter och ge upprättelse för historiska övergrepp.

4. **Stärk rättigheterna för nationella minoriteter.**

Alla kommuner ska få stöd för att kunna leva upp till sina skyldigheter enligt grundskyddet för nationella minoriteter. Vi vill även stärka arbetet med romsk inkludering och ta fram en strategi för att främja judiskt liv i Sverige.

5. **Främja de nationella minoritetsspråken.**

Det är särskilt viktigt att främja de nationella minoritetsspråken jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Vi vill bland annat införa nationella minoritetsspråk i skolan, inrätta språkcentrum, öka finansieringen till kultursatsningar och ge Giron Sámi Teáhter ett nationellt uppdrag.

6. **Stärk lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).**

Människor ska få det stöd de har rätt till för att kunna leva ett gott liv. Sondmatning och andningshjälp ska ses som grundläggande behov och därmed ge rätt till personlig assistans.

3.3 Antirasism och icke-diskriminering

Många människor i Sverige drabbas av rasism och främlingsfientlighet i sin vardag. Det har vuxit fram ett debattklimat där fördomar och enskilda personers handlingar läggs till grund för slutsatser och generaliseringar om hela grupper. Rasistiska kommentarer, hot och hat som tidigare endast fördes fram i extrema sammanhang sprids nu dagligen i kommentarsfält i sociala medier. Det är olagligt, oacceptabelt och måste motverkas så att vi får ett likvärdigt samhälle för alla.

Rasismen har ingen plats i Sverige. Miljöpartiet vill se en nationell samordning och gemensamma krafttag för att bekämpa rasism och nazism.

Ingen människa ska diskrimineras. Diskrimineringslagen har skärpts men mer måste göras. Arbetet för lika rättigheter och mot diskriminering ska integreras på alla områden i samhället. Arbetsgivare, myndigheter och näringsidkare behöver få bättre kännedom om lagstiftningen och Diskrimineringsombudsmannen ska ges starkare möjligheter att agera när lagen inte följs.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Ökad kunskap och konkreta insatser mot rasism i hela samhället.**

Det krävs en ökad kunskap och medvetenhet om hur rasismen tar sig uttryck och hur vi mest effektivt motverkar den. Vi vill se konkreta insatser mot rasism i skolan, på arbetet och i övriga vardagslivet.

2. **Hotet från den våldsbejakande rasistiska organiseringen ska bekämpas.**

Den våldsbejakande rasistiska organiseringen påverkar hela Sverige, men vissa orter är särskilt hårt drabbade. Dessa orter behöver få stöd från hela Sverige för att samordna olika aktörer som kan stoppa de rasistiska rörelserna och hindra rekryteringen av unga.

3. **Samhället ska vara fritt från diskriminering.**

Miljöpartiet vill se en effektiv och stark diskrimineringslag med sanktioner om någon bryter mot lagen. Det ska vara tydligt att samhället inte accepterar diskriminering och vi behöver arbeta förebyggande inom fler samhällsområden än i dag. Enskilda människor som har utsatts för diskriminering ska få bättre möjlighet till upprättelse. Miljöpartiet vill stärka arbetet mot diskriminering av personer med funktionsnedsättningar på arbetsmarknaden.

4. **En sjukvård fri från diskriminering.**

Miljöpartiet vill införa en nationell plan för att säkerställa en jämlik sjukvård fritt från rasism och diskriminering. Vi vill även att patientnämnden och IVO inför diskriminering som ett särskilt tillsynsområde.

3.4 Jämställdhet

Trots att Sverige är ett av världens mest jämställda länder, har vi fortfarande en lång väg kvar innan vi är ett jämställt land. Vi vet att det inom grupperna kvinnor och män finns stora skillnader men samtidigt finns det strukturer vi inte kan bortse från om vi ska kunna öka jämställdheten. Miljöpartiet ser att jämställdheten inte kan lösas vid sidan av, utan behöver integreras i alla politikområden. Våra förslag för ökad jämställdhet återfinns därför i många olika delar av detta handlingsprogram.

Fortfarande utsätts kvinnor för mäns våld, har lägre inkomster och är sjukskrivna i högre utsträckning än män. Mellan kvinnor och män skiljer det sig uppskattningsvis 3,6 miljoner kronor i livsinkomst, under ett arbetsliv. Det beror på att kvinnor har lägre löner och att mansdominerade branscher värderas högre än kvinnodominerade även när hänsyn tas till ansvar och krav. Det beror även på att kvinnor är mer sjukskrivna, får mer ojämlig vård och fortfarande tar ett större ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Ojämsställdheten i familjen börjar när första barnet föds och kvinnor tar större delen av föräldraledigheten och ansvaret för barnen. För att komma till rätta med de här skillnaderna krävs insatser på fler områden.

Vi måste sluta slita ut kvinnor. Därför behövs förbättrade arbetsvillkor inom vård och omsorg. Kvinnor som är sjuka måste erbjudas vård på lika villkor som män, men utifrån forskning på kvinnors kroppar. Pappors uttag av föräldraledighet behöver öka.

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är några av våra största jämställdhetsproblem och trygghetsproblem. Våldet och förtrycket måste upphöra och ska både förebyggas och bekämpas. De normer som leder till våld och förtryck ska bort och den som är utsatt för våld ska få stöd och skydd. Ansvaret för våldet måste läggas där det hör hemma – på den som slår och förtrycker.

Även män drabbas negativt av könsbundna strukturer. Pojkar har sämre skolresultat, män hamnar betydligt oftare i kriminalitet, och har högre självmordsfrekvens än kvinnor. Att tidigt bekämpa machoideal och destruktiva mansnormer är ett led i ökad jämställdhet.

Miljöpartiet är ett feministiskt parti och för oss går jämställdhetskampen hand i hand med kampen för hbtqi-personers rättigheter och mot rasism och diskriminering. Vi nöjer oss först när samhället är jämställt, och när var och en själv får bestämma vem den vill vara.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Kvinnor ska ha halva makten och hela lönen.**

För Miljöpartiet är det självklart att makten ska delas jämnt mellan kvinnor och män. De strukturella löneskillnaderna mellan kvinno- och mansdominerade yrken måste bort så att kvinnor inte får lägre löner och pensioner än män. Miljöpartiet vill lagstifta om könskvotering i bolagsstyrelser.
- 2. Stoppa mäns våld mot kvinnor.**

Alla samhällets instanser måste samverka för att stoppa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi vill att samhället ska ta ett större ansvar för människor som utsätts för sexualbrott och arbeta för att öka insatserna för människor som utsätts i prostitution, människohandel och pornografiproduktion. Vi vill också ge ett långsiktigt stöd till kvinnojourer och säkra tillgången till skyddat boende för den som behöver det. Ansvaret för våldet ligger hos den som slår, inte den som blir slagen, och det måste i högre utsträckning vara förövarens frihet som inskränks snarare än offrets. Det förebyggande arbetet mot våld behöver stärkas, till exempel i skolan och förskolan.
- 3. Utmana och bryt destruktiva maskulinitetsnormer.**

Att förändra destruktiva normer och värderingar kopplade till maskulinitet är avgörande i det långsiktiga arbetet för ett jämställt samhälle. Arbetet måste börja i tidiga åldrar, genom genuspedagogik i undervisningen, hela vägen från förskola till gymnasium. Detta måste följas upp med folkbildningsinsatser riktade mot vuxna, inklusive nyanlända, så att förändringar i sex- och samtyckesundervisningen i skolan speglas i vuxenvärlden och stärker samhällets

gemensamma samtyckeskultur.

4. **Fler öronmärkta föräldradagar.**

Miljöpartiet vill att män tar ut fler föräldradagar. Vi vill öronmärka dagar så att minst en tredjedel används av vardera föräldern, medan en tredjedel ska kunna användas fritt inklusive överlåtas till en annan vuxen som är del av barnets familj.

5. **Satsa på kvinnors hälsa.**

Många kvinnor får lida i onödan då kunskapen om kvinnors hälsa släpar efter. Trots vår avancerade medicinska kunskap finns orimliga luckor vad gäller kvinnors hälsa och kroppar. Den bristande kunskapen om förlossningsskador, endometriosis och vestibulit är bara några exempel. Vi vill ytterligare öka satsningarna på forskning om kvinnors hälsa så att fler får rätt vård och hjälp. Ny kunskap ska snabbt implementeras i verksamheterna.

6. **Ge unga en bra start på menssen.**

Alla barn och unga med mens, oavsett familjens ekonomi och hemsituation, ska känna sig fria och trygga med tillgång till fungerande mensskydd. Vi vill att det första flergångsmensskyddet ska vara kostnadsfritt och delas ut av skolhälsovården. Det ska också finnas tillgång till engångsskydd på skoltoaletter.

3.5 Hbtqi-rättigheter

De senaste decennierna har inneburit en revolution för hbtqi-personer i Sverige, med ökad synlighet, minskad diskriminering och inte minst en rad stärkta rättigheter. Samtidigt finns mycket kvar att göra. Unga hbtqi-personer lider i större utsträckning av psykisk ohälsa och för äldre blir ofta äldrevården ett steg tillbaka in i garderoben. Vi behöver stärka tillgången till mötesplatser för hbtqi-ungdomar och äldre hbtqi-personer, särskilt utanför storstadsområden.

Familjer kan se ut på många olika sätt. Men dagens lagstiftning är i för hög utsträckning utformad utifrån den heteronormativa kärnfamiljen. Miljöpartiet vill se en könsneutral

familjelagstiftning som även passar andra familjekonstellationer, så kallade stjärnfamiljer.

Under senare år har transpersoner kunnat ta mer plats i samhället och tillgången till stöd för transpersoner och kunskap om deras situation har ökat. Ändå är den psykiska ohälsan inom gruppen fortfarande stor och transpersoner riskerar att ut sättas för hatbrott. Vi vill fortsätta arbetet med att flytta fram transpersoners positioner.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Familjer ser olika ut.**

Miljöpartiet vill anpassa familjepolitiken så att den blir könsneutral och stärka rättigheterna för stjärnfamiljer.

2. **Stärk transpersoners rättigheter.**

Under den gångna mandatperioden har Miljöpartiet fått igenom en ny könstillhörighetslag. 18-årsgränsen tas nu bort för att ändra juridiskt kön. Vi vill gå vidare och införa ett tredje juridiskt kön. Identitetshandlingar ska vara könsneutrala. Unga transpersoners rätt till vård ska stärkas. Ingen ska behöva stå i kö för att påbörja en transutredning. Transpersoners juridiska rättigheter ska stärkas, exempelvis inom familj juridiken.

3. **Låt blod rädda liv.**

Vi vill att reglerna för blodgivning ska ses över så att män som har sex med män inte diskrimineras med en längre karenstid än övriga blodgivare.

4. **Trygghet och livskvalitet i stället för oro i slutet av regnbågen.**

Äldre hbtqi-personer i behov av omsorg ska inte behöva dölja sin identitet i mötet med vårdgivaren. Därför behöver all personal inom äldreomsorgen liksom inom annan offentlig verksamhet få grundläggande hbtqi-kompetens. Miljöpartiet ser positivt på initiativ som tas för specifika boenden och omsorg för äldre hbtqi-personer. Mer forskning behövs kring äldre hbtqi-personers situation och behov i Sverige.

5. **Stärk samkönade pars rätt att gifta sig.**

Samkönade par ska ha samma rätt att gifta sig borgerligt eller religiöst som olikkönade par. Vi vill därför göra det förbjudet för

religiösa samfund och enskilda vigselförrättare att diskriminera samkönade par. De som vägrar att viga samkönade par ska förlora sin vigselrätt.

3.6 Barn

De möjligheter vi ger våra barn i dag avgör hur samhället kommer att se ut i morgon. Alla barn har rätt till en trygg uppväxt och likvärdiga framtidsmöjligheter. En trygg uppväxt med goda möjligheter till lek, glädje och frihet. Alla barn ska ha goda uppväxtvillkor och livschanser, oavsett var de bor, och oavsett vårdnadshavarnas ekonomi.

Miljöpartiet har varit drivande i att barnkonventionen nu är lag. Det är ett historiskt steg för barns rättigheter, men vi måste göra mer för att på riktigt förverkliga barns rättigheter och stärka barns och ungas framtidstro.

Den starka föräldrarätten i Sverige kan innebära stora problem för barn i utsatthet. Det gäller barn placerade i familjehem, barn som nekas insatser från samhället för att föräldrarna säger nej och barn med separerade föräldrar där det förekommer våld. Nu måste barnens rättigheter komma i främsta rummet.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Inga barn ska växa upp i hemlöshet.**
Det är oförsvarligt att barn blir vräkta till hemlöshet. Miljöpartiet vill se en nationell hemlöshetsstrategi. Samhället ska garantera akut hemlösa barnfamiljer ett långsiktigt tryggt boende.
- 2. Stärk utsatta barns rätt till trygghet och långsiktigt stöd.**
Det är barnets bästa som ska väga tyngst när till exempel socialtjänsten ska ta beslut om insatser. Miljöpartiet vill stärka barns rättigheter så att barn inte tvingas bo hos eller umgås med en förälder som har utsatt dem eller en närstående för våld. Fler barn ska kunna få nya vårdnadshavare när deras biologiska föräldrar inte kan ta hand om dem. I vissa fall ska samhällets insatser för barn kunna göras utan vårdnadshavares godkännande eller vetskap.

- 3. Säkra barns rätt till alla sina föräldrar.**
I många familjer är det fler än två vuxna som tar föräldraansvaret. Miljöpartiet vill att barn ska ha rätt till alla viktiga vuxna i sitt liv, även om de vuxna går skilda vägar. Barn som genom socialtjänsten har fått stöd av en annan familj, till exempel genom kontaktfamilj eller jourhem, bör få rätt att fortsätta träffa även dessa vuxna om barnet själv vill.
- 4. Ge alla barn ljusa framtidsutsikter.**
Miljöpartiet vill att barn och unga ska ha likvärdiga framtidsmöjligheter oavsett var i landet de växer upp. Vi vill stärka barn och ungas framtidstro genom att satsa på en jämlik förskola och skola, sommarjobb, läxhjälp, tillgång till fritidsverksamheter och förstärkt samarbete mellan skola, hälso- och sjukvård samt socialtjänst. Alla barn ska ha tillgång till fritidsaktiviteter och vi vill särskilt satsa på insatser för barn och unga som saknar enkel tillgång till kultur-, idrotts- eller föreningslivet.
- 5. Barnens bästa när samhället griper in.**
Att ge skydd till barn som behöver är en av samhällets allra viktigaste uppgifter, varje misslyckande är ett gigantiskt svek. Miljöpartiet vill att hela området ses över och att utredningar görs på ett säkrare sätt där barnets perspektiv, behov och rättssäkerhet är i centrum. Barn och unga behöver ges bra lösningar som inte riskerar skapa nya problem. Alla insatser ska bygga på bästa möjliga kunskap och varje barn ska veta vart de kan vända sig vid missförhållanden. Varje adoption som görs ska gå rätt till och vi vill gå till botten med den mörka historia av oegentligheter och brott som skett.
- 6. Bryt barnfattigdomen.** Barnfattigdom är ett av det största samhällsproblemen i Sverige. För att vända utvecklingen vill vi tillsätta en nationell kommission för bekämpning av barnfattigdom. Kommissionen ska utgå från ett barnrättsperspektiv och behandla både trygghetssystemen och kompensatoriska åtgärder direkt riktade till barnen. Vi vill att barn ska få utrymme att var delaktiga i processen och att barns åsikter ska beaktas i framtagandet av åtgärder.

3.7 Äldre

I dag lever vi ett aktivt liv längre upp i åldrarna än tidigare generationer och allt fler av oss kommer att uppleva vår hundraårsdag. Samtidigt drabbade coronapandemin framför allt äldre väldigt hårt och krisen har satt ljuset på behovet av satsningar för bättre äldreomsorg.

Det är viktigt att samhället finns där när hälsan sviker. När vi blir äldre ska vi fortsatt ha rätt till vår integritet och vårt självbestämmande. När vi blir äldre ska vi kunna delta i och uppleva social samvaro och gemenskap i så stor utsträckning som vi vill och orkar. Miljöpartiet ser ett stort värde av valfrihet för den enskilde på äldre dagar. Det som är viktigt mitt i livet är ofta också betydelsefullt när vi blir äldre. Det gäller mat, få möjlighet att bedriva våra intressen, ta del av kultur, och vistas utomhus. Vi behöver tillgodose behovet av personal med språk- och kulturkompetens inom äldreomsorgen. Det är viktigt inte minst för äldre som med stigande ålder inte längre har tillgång till det svenska språket.

Livet och boendet på äldre dar ska inte bara ha en skälig nivå, utan en god nivå. Hög kvalitet och äldres egna önskemål ska vara vägledande för hemtjänst och i övrig äldreomsorg, med större möjligheter att välja vad man ska äta och göra. Vi vill se fler fast anställda, färre vikarier och mer tid för omsorgen.

Den erfarenhet och kunskap som den äldre generationen har är ovärderlig och viktig för mångfalden och bredden inom politiken. Miljöpartiet vill tillvarata äldres livslånga erfarenhet och ser äldre som en naturlig del inom olika former av engagemang i det politiska livet.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Höj den allmänna pensionen.**
Miljöpartiet vill höja pensionen för dem med de lägsta inkomsterna och de minsta ekonomiska marginalerna.
- Förbättra äldres vård och omsorg.**
Vi vill ytterligare stärka bemanningen och göra det mer attraktivt att jobba i äldreomsorgen så

att personalomsättningen minskar. Såväl äldre som anhöriga ska vara trygga med den omsorg som ges. Hemsjukvården behöver få stärkta resurser för att bättre kunna ge vård till äldre.

3. **Gott boende på äldre dar.**

Vi vill att äldre ska erbjudas flyttstöd till tillgänglighetsanpassade generationsboenden, trygghetsboenden och mellanboenden med en skälig hyra. När vi bygger framtidens äldreboenden ska större hänsyn tas till att öka trivseln. De boende ska ha möjlighet till självständig inspirerande och grönskande utevistelse.

4. **Minska äldres ensamhet.**

Miljöpartiet vill öka de förebyggande insatserna mot ensamhet bland äldre. Civilsamhället skapar många viktiga mötesplatser för äldre och behöver få stöd i detta. Vi vill även ge läkare och vårdpersonal ökad kunskap om psykisk ohälsa, som en del i att nå målet om nollvision mot självmord.

3.8 Landsbygderna

Miljöpartiet har en vision om ett långsiktigt hållbart samhälle, där det är lätt att bo, arbeta och studera där man vill – i landsbygd, småort, förort eller stad. För att det ska vara möjligt krävs att samhället garanterar en grundläggande nivå av samhällsservice och välfärd som gäller för alla, oavsett var du bor. När samhället inte klarar det växer misstro och tilliten till samhället minskar.

Samhället står inför en stor omställning. Det handlar framför allt om klimatomställningen, att utsläppen av växthusgaser måste stoppas. Men vi tror också på en större omställning av samhället, där hur vi lever och använder jordens resurser i högre grad präglas av cirkulära kretslopp, och vi lägger mer tid på att leva och mindre på att jobba. I den omställningen behöver vi satsa på och stärka våra lokala samhällen så att de står väl rustade, och utbytet av tjänster och resurser mellan tätbebyggt och glesare befolkat är för oss nyckeln i den lokala ekonomin.

Sverige har ett rikt utbud av resurser men har samtidigt skiftande utmaningar och förutsättningar. I dag finns en strukturell orättvisa i beskattning mellan olika kommuner i vårt land. Det vill vi ändra på. Vi vill se fler regionala och

kommunala skattebaser för att skapa bättre förutsättningar för en lokalt driven utveckling och fler möjligheter att finansiera en jämlik välfärd.

Digitaliseringen ger oss ännu större möjlighet att studera, jobba och driva företag var vi vill i landet. Politikens roll är att göra denna frihet möjlig genom att säkerställa bra bredband, bostäder och samhällsservice såsom tillgång till kollektivtrafik, grundskola och vård. Vi ser just nu att människor flyttar från större städer till mindre orter, och det kommer att ställa ännu större krav på detta.

I Miljöpartiets politik för en hållbar omställning spelar landsbygderna en viktig roll. Det gäller inom alla politikområden men kanske särskilt inom energipolitiken, skogspolitiken och jordbrukspolitiken.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Bygg ut snabbt bredband i hela landet.**
Bredband av hög kvalitet ska finnas tillgängligt i hela landet. Det är en förutsättning för att kunna bo, arbeta och driva företag med god tillgång till digitala tjänster oavsett var man bor. Där marknaden inte klarar av att bygga ut bredband behöver staten ta ansvar för att snabb uppkoppling finns tillgänglig där människor lever och arbetar.
- 2. Säkra tillgängliga kommunikationer i hela landet.**
Potentialen i befintlig järnväg i hela landet ska nyttjas för fossilfria transporter av både gods och persontrafik. Vi vill införa en lägsta nivå för statliga vägar för att säkerställa att infrastrukturen kan användas på ett ändamålsenligt, säkert och hållbart sätt. Det gäller bland annat vägbeläggning, belysning och väderskydd vid busshållplatser. Inget barn ska utsättas för livsfara när hen väntar på skolbussen. Vi vill effektivisera transporterna, utveckla el-laddning för fordon samt främja biogas, hållbara drivmedel och nya hållbara transportlösningar i hela landet.
- 3. Ett starkt lokalt näringsliv.**
Vi vill främja lokal ekonomisk utveckling och skapa bättre villkor för små och medelstora företag. Det kan bland annat handla om bättre

tillgång på riskkapital och möjligheter till företagsrådgivning. Vi vill också stärka lokalproducerade ekologiska livsmedel och mathantverk. Ett riktat stöd till ”reko-ringar” ska införas så att fler ringar kan startas. Det ger fler småskaliga matproducenter möjlighet att få avsättning för sina produkter.

- 4. Stärk landsbygdernas ekonomi.**
Vi vill se ett mer träffsäkert utjämningsystem så den kommunala beskattningen blir mer likvärdig. Fastighetsskatten på vindkraftverk och befintliga vattenkraftverk ska tillfalla den kommun respektive region där kraftverken finns. Vi vill att man ska skatta där man bor, även vid kortare boende som sommar- eller säsonsboende.
- 5. Service i hela landet.**
Statliga myndigheter såsom Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Skatteverket ska säkra god tillgänglighet i hela landet. Kompetensförsörjning är en svårighet för många kommuner. Vi vill säkra att det finns kompetens inom offentlig service som apotek, vård och utbildning genom möjlighet att skriva av studielån när man etablerar sig i en kommun med extra stora utmaningar.

3.9 Städerna

Den gröna staden är en mänsklig, miljövänlig och levande stad med livskvalitet och lika rättigheter för alla. Sveriges tätorter står för en stor del av vår samlade klimatpåverkan och det är i dessa som utsläppen kan och behöver minska mest. Vi ska bygga bort vårt bilberoende genom att ge mer plats för cyklar, fotgängare och kollektivtrafik. Lekplatser, uteserveringar och torg gör staden trevligare och tryggare för såväl barn som vuxna.

Staden måste bli tätare och anpassad för de klimatförändringar som redan är här. Miljöpartiets stad är en grön stad som klarar framtidens skyfall och värmeböljor. Alla ska ha gångavstånd till en park, närnatur eller ett grönområde. Även mindre samhällen och byar tjänar på en tätare bebyggelse där det är nära till butiken, bilpoolen, tågstationen eller skolan så att fler kan leva ett gott liv utan egen bil.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Grönare städer ska ge bättre miljö.**

Med närhet till parker och andra grönområden blir vi friskare. Alla kommuner ska planera för naturens tjänster i den fysiska miljön så att vi kan nyttja grönska för att må bättre, rena luften, dämpa bullret, minska risken för översvämningar och dämpa temperaturtoppar vid värmeböljor.
- 2. Låt stadskärnorna leva.**

Miljöpartiet vill att närliggande stadsdelar ska bindas samman så att människor får nära till butiker och service utan att behöva egen bil. Vi värnar de levande stadskärnorna och vill inte se dem försvinna. Därför vill vi inte ha fler stora köpcentrum utanför stadskärnorna.
- 3. Stärk barnperspektivet i städerna.**

Planeringen av våra städer ska utgå från barnen. Det ska vara lätt och tryggt att gå eller cykla till förskola och skola. Närhet till grönområden och lekplatser skapar ett samhälle där familjer har lätt att få vardagen att gå ihop och där barn tryggt kan leka och uppleva äventyr.
- 4. Ge plats för människor i stället för bilar.**

I städerna används i dag orimligt mycket yta till bilar. Vi vill införa trängselskatter och andra lokala styrmedel i fler städer och kommuner. Staten bör underlätta för kommuner i hela landet att ställa om till färre, energieffektiva och mindre klimatskadliga transporter och samtidigt skapa en mer trevlig stadsmiljö och renare luft, till exempel genom kommunal hastighetsövervakning, miljözoner, främjande av bilpooler och slopade krav på ett visst minsta antal parkeringsplatser när bostäder byggs. För att minska klimatpåverkan från stadsutveckling vill vi att kommuner ska bedöma vilken påverkan en ny översikts- och detaljplan får för utsläppen från kommunens geografiska yta.
- 5. Låt 15-minutersstäder bli norm.**

Vi vill att 15-minutersstaden ska vägleda stadsplaneringen, så att det mesta av människors behov tillgodoses inom 15 minuters gång- eller cykelavstånd. Detta minskar behovet av transporter, stärker det lokala samhället och skapar ett lugnare livstempo.

3.10 Kultur

Kultur, kreativitet och skapande är en grundläggande del av att vara människa, och den fria kulturen är en av demokratins viktigaste byggstenar. Kulturen står aldrig still. Den formas av människor tillsammans, i samspel med varandra och utifrån impulser från det som finns runt omkring. Gamla och nya uttryck förenas och blir till ny kultur. Därför är kulturen aldrig färdigutvecklad. Den utvecklas hela tiden bortom gränser av nationer, åskådningar och generationer.

Kulturpolitiken ska ha utgångspunkt i den konstnärliga friheten och yttrandefriheten och stimulera en mångfald av kulturella uttryck. Kulturen ska ges förutsättningar, värde och kraft utan att politiken försöker styra dess innehåll eller form. Den fria konsten bryter ny mark och utmanar invanda mönster och föreställningar.

En grön kulturpolitik syftar både till att ge alla möjlighet att utforska och utveckla sin egen kreativa kraft, och göra kvalitativ kultur tillgänglig för alla. Vi vill särskilt värna barnens möjligheter att utöva och ta del av kultur. Kulturskaparna ska ges bättre ekonomiska och sociala villkor.

Coronapandemin slog hårt mot kulturen. Politiken behöver samla kraft för att genomföra en storskalig och långsiktig satsning på kulturens återstart. Vi vill bygga tillbaka ett starkare kulturliv som fler har tillgång till – i hela landet.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Stärk kulturen efter corona.**

Miljöpartiet vill satsa på en återhämtningsplan för kulturen. Såväl det offentliga som det fria kulturlivet i hela landet, både professionella och ideella aktörer, ska ges stärkta förutsättningar. Barns rätt och tillgång till kultur ska särskilt värnas. Vi vill inrätta en kulturskolelag för att säkra barn och ungas möjligheter till eget skapande och utövande av kultur.
- 2. Stärk villkoren för kreativa och kulturella näringar.**

Vi vill anta en strategi med konkreta reformer för kulturella och kreativa näringar. Miljöpartiet

vill införa möjlighet till avdrag för investeringar i och sponsring av kultur, och produktionsrabatter för film. Den konstnärliga gestaltningen i det offentliga rummet ska öka.

3. **Förbättra kulturskaparnas villkor.**

Vi vill anpassa de ekonomiska ersättningarna och sociala trygghetssystemen efter kulturskaparnas arbetsmarknad, exempelvis genom moderniserad a-kassa, flexibel karenstid och stärka och utveckla systemet med konstnärsallianser.

4. **Värna kulturens frihet.**

Vi vill vidta åtgärder för att värna och utveckla principen om armlängds avstånd mellan politiken och kulturen. Politiken ska inte styra kulturens innehåll eller form.

5. **Värna ett fritt och tillgängligt kulturarv.**

Sverige har ett rikt kulturarv som ska ges förutsättningar att formas i frihet. Vi vill genomföra ett kulturarvslyft för att öka tillgängligheten till kulturarvet, både genom upprustning av fysiska miljöer och en digitaliseringssatsning. Museer och andra kulturarvsinstitutioner ska ha en långsiktigt stark finansiering.

6. **Levla upp (spel)kulturpolitiken.**

Spelkultur är ett brett samlingsbegrepp för olika kulturformer kopplat till olika sorters spel, både analoga och digitala, rollspel, lajv, cosplay och fantastik. Spelkulturens skapare och utövare ska ha samma förutsättningar att blomstra som inom andra kulturformer.

3.11 Idrott och föreningsliv

Föreningslivet är en bärande samhällskraft.

Vi vill förenkla för ideella organisationer så att det blir lätt för människor att ge av sin fritid till det gemensamma, oavsett hur och var man är engagerad. Stöd och villkor för det demokratiska föreningslivet ska vara långsiktiga och tydliga.

Idrotten är Sveriges största folkrörelse. Den stärker folkhälsan och ger människor ett socialt sammanhang. Det är särskilt viktigt att barn och unga har rättvisa möjligheter att utöva idrott. Vi vill stärka insatserna för att alla barn och unga tidigt i livet ska få möjlighet att idrotta som ett naturligt inslag i deras uppväxt, i skolan och på fritiden. Idrotten behöver fortfarande bli mer

jämställd. Innan flickors idrottande får samma stöd som pojkars kan vi aldrig vara nöjda.

Ett brett utbud av fritidsaktiviteter är viktigt för att ta vara på alla barns intressen, stärka folkhälsan i alla åldrar och arbeta förebyggande mot segregation och utanförskap. Alla ska kunna delta på sina villkor oavsett bakgrund och funktionsvariation.

Människan mår bra av att vara i naturen. Det är en viktig plats för oss och under pandemin sökte sig fler personer till våra friluftsområden. Friluftslivets förutsättningar behöver stärkas och utvecklas så att fler får möjlighet till ett aktivt friluftsliv.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Stärk friluftslivet.**

Allt fler hittar ut i naturen och friluftslivet är en av våra viktigaste folkrörelser. Det behövs både säkrade naturområden, tillgängliga miljöer och livskraftiga organisationer som kan främja ett hållbart friluftsliv.

2. **Stärk idrottsrörelsen efter krisen.**

Miljöpartiet vill stötta idrottsrörelsens återhämtning efter coronapandemin och satsa på insatser för en jämställd och jämlik idrott som når ut till alla barn och unga oavsett bakgrund och var i landet de bor.

3. **Satsa på anläggningar och utemiljöer.**

Det behövs platser för rörelse, idrott, friluftsliv och övriga föreningslivet – i städer, i mindre orter och på landet. Tillgången på lokaler och anläggningar ska vara jämställd och jämlik. Vi vill inrätta en särskild fond och stödfunktion för att ge kommunerna bättre stöd i planering och byggande av hållbara anläggningar.

4. **Jämställd idrott och fritid.**

Vi vill att alla ska ha möjlighet att utöva idrott och intressen på lika villkor. Stöden ska utformas jämställt och det offentliga ska vara en förebild i jämställd sponsring och stöd till elitsatsningar. Vi vill främja initiativ för mer jämställda fysiska och digitala miljöer. Särskilda satsningar ska riktas mot utlandsfödda flickor och kvinnor som i dag står utanför.

5. **Gynna en mångfald av aktiviteter.**

Barn och unga ska kunna delta i aktiviteter och upplevelser som de är intresserade av. Därför vill vi öka stöden till barn- och ungdomsorganisationer och att även nya rörelser och intressen utanför de vanliga kategorierna ska kunna få stöd på samma villkor som andra.

6. **Trygg idrott och fritid.**

Vi behöver stärka arbetet mot brottslighet inom idrotten, såsom dopning och matchfixning. Alla barn ska känna sig trygga att delta i idrotts- och fritidsverksamheter, vi sätter fortsatt fokus på arbete mot kränkningar och övergrepp. Vi vill stödja initiativ för ökad trygghet i digitala miljöer, till exempel genom krav på att följa Code of Conduct.

4 Ekonomien

Med ekonomisk politik väljer vi vilket samhälle vi skapar. Vi vill ha en ekonomi som är till för människor och som agerar inom socialt och ekologiskt hållbara ramar. Vi ser att det finns bättre mått för välfärd och utveckling än bruttonationalprodukten, BNP. Vi vill prova nya ekonomiska modeller och nya skattebaser som stödjer en ekonomi inom naturens ramar. Vad som är bra för människors hälsa, livskvalitet och vår gemensamma miljö ska få styra samhällets utveckling och ekonomin. Det är dessa värden som ska vara styrande för den ekonomiska politiken.

Världen ska vara klimatneutral senast år 2050 och Miljöpartiets politik i Sverige, EU och världen spelar stor roll för att nå det målet. Ekonomiska styrmedel är avgörande för att vi ska klara klimatkrisen och hejda miljöförstöringen. Den som förorenar ska betala. Det som är bra ska ha låg skatt, det som är dåligt ska vara högt beskattat och det som är riktigt dåligt ska förbjudas. Vi vill gynna den cirkulära ekonomin och ge företag incitament och regleringar som underlättar en hållbar förändring.

Välfärden är i dag underfinansierad och vi behöver stärka den genom en förbättring av kommunernas och regionernas ekonomi. Plånbokens storlek ska aldrig avgöra din tillgång till vård eller skola.

Sverige ligger i topp när länders jämställdhet rankas men vi har fortfarande långt kvar att gå. Utbildning och arbete ökar kvinnors trygghet och frihet under hela livet. Miljöpartiets politik ska stärka och snabba på utvecklingen mot ett jämställt samhälle.

Coronapandemin har påverkat Sveriges ekonomi och för många har det blivit svårare att skaffa och behålla ett jobb. Unga och nyanlända, särskilt kvinnor, är mest utsatta. Den som förlorat sitt arbete eller har svårt att komma in på arbetsmarknaden ska ha möjlighet att lära sig ett nytt yrke i en bransch där man är efterfrågad och behövd.

4.1 En cirkulär ekonomi inom naturens ramar

Det är vi människor som har skapat ett ohållbart ekonomiskt system och det är vi människor som kan förändra det systemet. Miljöpartiet vågar stå upp för nya ekonomiska spelregler.

En stark ekonomi ger många möjligheter, men en ständigt ökande materiell konsumtion är varken möjlig eller önskvärd. Genom nya mått på samhällsutveckling och välfärd och genom förändrade prioriteringar kan vi bygga en ekonomi som gör sig fri från beroendet av ständigt ökad exploatering av naturen. Det som är bra för människors hälsa, livskvalitet och vår gemensamma miljö ska få styra samhällets utveckling och ekonomin.

Det ekonomiska systemet påverkar också oss människor och vilka liv vi har möjlighet att leva. Den ekonomiska politiken ska sträva efter jämlikhet. Miljöpartiet driver på för en jämnare fördelning mellan rik och fattig, stad och landsbygd, man och kvinna. Så bygger vi ett välmående samhälle. Vi tror att det gör oss alla lyckligare i längden.

Naturen är ett kretslopp. Detta måste samhället ta hänsyn till och efterlikna. Vi lever på en planet med begränsade resurser, och det sätter gränser. All verksamhet måste hålla sig inom de ramar naturen sätter. Därför måste vi hushålla med resurserna, minska användningen av ändliga resurser och sluta slösa med energi och material.

Cirkulär ekonomi handlar om att använda resurser mer effektivt och hållbart. Att se till att saker håller längre, att mer återbrukas och att material från det som inte längre kan användas faktiskt återvinns.

Vi vill att de verkliga kostnaderna för att utvinna råvaror och tillverka produkter syns på prislappen. Fossila subventioner och utnyttjande av fattiga människor som arbetskraft har alltför länge tillåtits snedvrída marknaden. Staten måste ta en aktiv roll och garantera investeringar i klimatsmarta lösningar. Miljöpartiet vill investera i företag och industrier som minskar utsläppen – inte ökar dem.

Vi måste sluta använda gifter som är ett hot mot både miljö och människa. Föräldrar måste kunna

känna sig trygga med att sakerna de sätter i händerna på sina barn inte innehåller farliga kemikalier.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Minska de ekonomiska klyftorna.**
Klyftorna växer i Sverige. När utsatta grupper halkar efter samtidigt som de i toppen drar ifrån resten dras också samhället isär. En fungerande välfärd minskar klyftor. Trygghets-systemen ska stärkas. Skattesystemet ska vara progressivt i såväl inkomstbeskattning som kapitalbeskattning, så att höga inkomster beskattas högre än låga.
- 2. Stärk arbetet med nya välfärds-mått.**
Låt arbetet med nya välfärds-mått inte bara komplettera, utan styra statsbudgeten. Vi behöver ha sikte mot ett hållbart samhälle som inte bara styrs av BNP.
- 3. Låt ekonomin bidra till jämställdhet.**
Miljöpartiet vill att ekonomiska styrmedel ska främja kvinnors lika rätt till försörjning, ekonomisk jämställdhet Och en jämställd pension. Kvinnor och män ska ha lika möjlighet till utbildning. Pojkar halkar efter i skolan samtidigt som flickor kan förvänta sig lägre lön trots bättre utbildning. Vi vill att offentliga arbetsgivare går före för jämställda löner, rätt till heltid och möjlighet till deltid.
- 4. Ersätt finanspolitikens överskottsmål med ett balansmål.**
Miljöpartiet vill styra om finanspolitiken till att investera i den gröna omställningen, välfärden och infrastrukturen. På så sätt kan Sverige snabba på arbetet med klimat-omställningen och att bygga ut välfärden samtidigt som vi ökar sysselsättningen, tryggheten och jämlikheten.
- 5. Ekonomin måste rymmas inom planetens ramar.**
Det behöver kosta för den som försämrar miljö. Vi vill därför fortsätta den breda skatte-reformen med grön skatteväxling som grund. Fortsätt att höja miljöskatterna, fasa ut fossila subventioner och ge återbäring på vissa klimatskatter direkt till befolkningen.

6. **Investera för att minska utsläppen.**

För att nå ett Sverige med nollutsläpp behöver staten ta en större del av risken i nya gröna omställningsprojekt genom gröna krediter och genom tydligare regler för pensionsfonderna och övriga finansmarknaden. Ohållbara investeringar måste upphöra.

7. **Sluta slit och släng.**

Miljöpartiet vill fortsätta utvecklingen av en ekonomi där vi återbrukar, återvinner och delar saker med varandra. Det är inte hållbart att ha ett system som bygger på slit och släng. Vi vill därför ha en giftfri cirkulär ekonomi där produkter designas för att hålla länge och är möjliga att reparera. Vi vill stärka konsumentskyddet och miljömärkningen och göra det lönsamt för människor att dela och återanvända produkter. Vi vill införa ett förbud mot planerat åldrande av produkter.

8. **Öka återvinningen.**

Vi vill fasa ut farliga ämnen ur kretsloppet och arbeta internationellt för globala regler för kemikalie- och plastanvändning. Visionen är ett samhälle där vi så långt som möjligt återanvänder och återvinner resurser i stället för att producera nya material. Vi vill införa pantsystem för fler förpackningar och produkter samt lagstifta om återvinning av innovationskritiska mineraler som behövs i den gröna omställningen.

9. **Minska matsvinnet**

- mer grönt på tallriken.

Vi vill minska matens klimat- och miljöpåverkan genom att minska matsvinnet och främja utvecklingen av svenska vegetariska livsmedel och en miljö- och klimatsmart kost. Ekologisk och klimatsmart mat ska vara norm när offentlig sektor upphandlar.

4.2 **Näringsliv**

Sverige och Europa behöver en mångfald av stora och små företag som skapar möjlighet till försörjning, arbetstillfällen och bidrar till livskvalitet och utveckling. Vi vill ge fler företag möjlighet att utvecklas.

Allt fler svenskar vill starta företag. Vi vill ta vara på denna kraft och kreativitet och ge fler möjlighet att styra över sitt arbete och skapa sin egen försörjning.

Sveriges företag har inlett klimatomställningen - framtidens hållbara näringsliv har redan börjat ta form. Miljöpartiets politik uppmuntrar, stöttar och manar på denna utveckling. Våra svenska företag är avgörande för Sveriges klimatarbete och konkurrenskraft. Klimatomställning, automatisering, den fortsatta digitaliseringen och utvecklingen av artificiell intelligens (AI), är utmaningar som staten måste hjälpa såväl företag som arbetstagare igenom. All omställning måste vara rättvis och solidarisk och vi måste ge förutsättningar för att låta alla vara en del av lösningen.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Ett grönt näringsliv.**

Miljöpartiet vill främja en grön omställning av industrier och hela branscher. Vi vill satsa på fler utbildningar som säkrar kompetensbehoven för klimatomställningen. Vi vill även satsa på miljöexport genom att ge medel till forskning, innovationer och gröna krediter till startups, företag och branscher i framkant av klimatarbetet. Det finns stor potential i omställningen av industriprocesser, transporter och energisektorn. Vi vill också säkra medel för digitalisering och en grön och social omställning för småföretag.

2. **Underlätta för de minsta företagen.**

Vi vill förbättra trygghetssystemen för frilansare, kombinatörer och egenföretagare och underlätta för mikroföretag att växa och anställa genom att sänka skatter och avgifter.

3. **En mångfald av företagsformer.**

Kooperativ, personalägda företag och sociala företag ska få lika goda förutsättningar som

aktiebolag att få lån. Skattesystemet ska underlätta för såväl personalägda och sociala företag som kooperativ vid generationsskiften.

4. Ett schysst näringsliv.

Vi vill att både EU och Sverige ska lagstifta om att företag ska respektera mänskliga rättigheter och miljö genom hela leverantörskedjan, så att till exempel barnarbete och förstörelse av ekosystem stoppas.

5. Ett kreativt näringsliv.

Vi vill anpassa statens stöd till företag och regional utveckling så att de även kan komma företag inom kulturella och kreativa näringar, naturturismföretagare, mathantverkare och det lokala näringslivet till godo.

4.3 Jordbruk, skogsbruk och fiske

Jordbruket, skogsbruket och fisket är mycket viktiga näringar i Sverige. De behövs för att på ett hållbart sätt försörja oss med livsmedel, material och energi.

Näringarna är också viktiga för omställningen till en fossilfri ekonomi. Restprodukter kan ersätta olja som bränsle eller som råvara för plastmaterial. Pappersförbrukningen behöver minska, på så vis frigörs skogsråvara som kan ersätta ytterligare olja.

Miljöpartiet främjar ett jordbruk, skogsbruk och fiske som är långsiktigt hållbart. Vi verkar för rättvisa villkor för lantbrukare och för att trygga tillgången till livsmedel för alla. Skogen och havet är viktiga resurser i klimatarbetet, vi behöver använda dem klokt. Det ska löna sig för markägare att göra insatser för hotade arter och klimatet.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. Jordbruket ska leva i hela landet.

Miljöpartiet vill ha en variation av både stora och små lantbruk. Sverige ska öka sin förmåga till självförsörjning för såväl baslivsmedel som foder och bli oberoende av fossila bränslen och andra importerade insatsmedel.

2. Låt jordbruket hjälpa miljön.

Vi vill främja odlingsmetoder som ökar jordens bördighet och kolinlagring och som bidrar till biologisk mångfald. Arealen naturbetesmarker bör fördubblas och jordbruksmarkerna bör få ett starkare skydd från exploatering. Sverige ska öka sin förmåga till självförsörjning, inklusive ökad självförsörjningsgrad, för såväl baslivsmedel som foder och bli oberoende av fossila bränslen och andra importerade insatsmedel. Vi vill påskynda omställningen till ekologiskt jordbruk. År 2030 ska minst hälften av jordbruksmarken brukas ekologiskt och vi vill öka odlingen av grönsaker och baljväxter.

3. Stöd skogsägare i omställningen till ett hållbart skogsbruk.

Miljöpartiet vill bland annat stärka arbetet för hyggesfritt skogsbruk och öka stödet till natur- och kulturmiljövård i skogen. Vi vill använda ekonomiska styrmedel för att göra det gynnsamt för markägare att skydda och återställa natur. Statens bolag Sveaskog ska utvecklas till en föregångare i hållbart skogsbruk och inte avverka skogar med höga naturvärden.

4. Skydda haven och livet däri.

Vi måste främja livet i haven genom att ställa om till ett hållbart fiske, inom EU och globalt. Vi vill stödja det hållbara och småskaliga kustnära fisket, förbjuda destruktiva fiskemetoder som bottentrålning och stärka kontrollen för att stoppa illegalt fiske. Subventioner som leder till överfiske måste fasas ut, och miljögifter, övergödning och ljudföroreningar ska minska. Minst 30 procent av alla hav ska skyddas till 2030. Ett förbud ska införas mot fiske och handel med akut utrotningshotade fiskarter såsom ål. Vi vill införa en havsmiljölag som säkerställer arbetet för att rädda haven.

5. Satsa mer på produktion av hållbara drivmedel.

Vi behöver ställa om och bli fossilfria, samtidigt som vi effektiviserar och minskar den totala energianvändningen. De nuvarande kraven på miljöinformation om drivmedel vid bränslepumpen ska utökas så att även effekter på natur och miljö redovisas och minskas.

4.4 Arbetsmarknad

I vårt samhälle i dag finns många människor som söker jobb utan att få något, samtidigt som andra jobbar så mycket att de inte orkar ett helt arbetsliv. Att lösa den balansen är en viktig uppgift för politiken. Miljöpartiet förespråkar en kortare arbetsvecka och ökad möjlighet till flexibilitet i form av distansarbete och digitala möten för de jobb eller arbetsuppgifter där det är möjligt. I pandemins kölvatten är dessa lösningar för ett hållbart arbetsliv med fler arbetstillfällen mer aktuella än någonsin.

Alla arbetstagare ska ha bra arbetsvillkor och kunna påverka sina arbetsförhållanden. För att ingen ska behöva bli utsliten eller skadad av sitt jobb eller vara rädd att få sparken om man organiserar sig fackligt, vill ta ut föräldraledighet eller tackar nej till erbjudande om övertid vill vi att gällande lagstiftning ska bli tydligare och skarpare.

Den strukturella diskrimineringen kopplat till kön och könsidentitet, hudfärg, ålder, sexuell läggning, funktionsnedsättning, religiös tillhörighet, etnicitet eller namn måste upphöra. För att öka framtidstron hos fler unga behöver de få det lättare att hitta en sysselsättning.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. En trygg arbetsmarknad.

Vi vill komma bort från otrygga anställningar, oreglerad gig-ekonomi och ring och springvikariat. Offentliga arbetsgivare måste gå före och erbjuda sina medarbetare trygga anställningar som går att lita på. Ingen arbetstagare i Sverige ska behöva gå sjuk till jobbet av rädsla för att inte kunna betala hyran. Vi vill därför avskaffa karensdagen permanent.

2. Kortare arbetstid för mer livskvalitet.

På 1970-talet beslutade riksdagen om 40 timmars arbetsvecka och lördagen blev för de flesta helt ledig – och helgen två dagar lång.

Miljöpartiet tar siktet mot nästa steg för kortare arbetstid. Vi vill ge människor mer makt över sin arbetstid och möjliggöra en bättre balans mellan arbete och fritid. Flexiblare arbetstidsmodeller kan också bidra till att stärka välfärdsyrkenas attraktivitet och möta de stora behoven av kompetensförsörjning.

3. Vi ska hålla hela livet.

Miljöpartiet vill främja ett hållbart arbetsliv så att fler orkar arbeta fram till pension. Det livslånga lärandet är en viktig del av ett hållbart arbetsliv. Det ska vara möjligt att byta bana och fortbilda sig även mitt i livet. Stress och psykisk ohälsa är ett stort problem för många människor. Arbetsgivare, både offentliga och privata, behöver ta ett större ansvar för att organisera arbetet så att stressrelaterad ohälsa kan undvikas. Allt för många skadas också under arbetet, ibland med dödlig utgång. Skärpta krav och ökade resurser för efterlevnad av arbetsmiljölagstiftningen behövs för ett hållbart arbetsliv och säkra arbetsplatser.

4. Öka möjligheterna till distansarbete.

Anställda bör ges ökade möjligheter till distansarbete även efter coronapandemin. På så vis förenklar vi livspusslet i vardagen, samtidigt som vi minskar belastningen på transportsystemen i rusningstid, minskar utsläppen från resor och frigör kontorslokaler för omvandling till bostäder.

5. Förbättra ungas möjligheter på arbetsmarknaden.

Miljöpartiet vill ge unga fler vägar in i arbetslivet. De som inte har slutfört gymnasiet ska kunna få fler chanser och bättre möjligheter att utbilda sig till ett yrke. Vi vill knyta arbetslivet närmare både skola och högre utbildning, ge bättre stöd till unga att starta eget och ge mer resurser så att kommunerna kan erbjuda unga sommarjobb.

6. En arbetsmarknad för alla.

Vi vill se till att fler med funktionsnedsättningar kommer in på den reguljära arbetsmarknaden. Här finns en outnyttjad potential i många människors kompetens. Regioner och kommuner måste gå före och visa vägen för näringslivet.

5 Välfärden

Samhällets främsta uppgift är att ge oss människor frihet, trygghet och livskvalitet. Vi prövas ständigt, både som individer och som samhälle. För Miljöpartiet är det självklart att vi drar lärdom av våra erfarenheter och anpassar oss efter nya förutsättningar. Tillsammans skapar vi ett bättre liv för varandra. Vi är övertygade om att det går att bygga ett samhälle för fler och ett land som håller ihop. Oavsett var du bor ska du ha tillgång till bra vård utan långa köer, en utvecklande och inspirerande skola och en varm och inlyssnande omsorg.

Vi vill se ett jämställt Sverige där alla barn ges jämlika uppväxtvillkor. Alla barn ska kunna känna hopp och framtidstro. På svenska skolor och inom omsorgen ska maten vara hållbar, god och näringsrik.

Medarbetarna är välfärdens viktigaste resurs. Vi vill att fler ska börja och fortsätta arbeta inom hälso- och sjukvården, inom omsorg, förskola och skola och inom alla de områden som utgör vår gemensamma välfärd.

Åldersfördelningen i Sverige förändras. Antalet äldre ökar snabbast. Även antalet barn och ungdomar ökar snabbare än antalet som yrkesarbetar. Det gör att behoven av vård, omsorg och skola ökar snabbare än skatteintäkterna. Vi vill att regeringen tar initiativ till att i dialog med kommunerna och regionerna hitta en långsiktig lösning på utmaningen med välfärdens finansiering.

Välfärdsverksamhet som vård, skola och omsorg ska drivas med professionalism och engagemang för uppdraget, inte i vinstsyfte. Pengarna som vi betalar i skatt ska gå till det de är avsedda för och eventuella vinster ska återinvesteras i verksamheten. Samtidigt vill vi värna idéburna aktörer som bidrar med mångfald och innovation till välfärden utan vinstintresse.

5.1 Ekonomisk trygghet

Rättvisa handlar för oss om att Sverige ska vara ett bra land att bygga sin framtid i – oavsett vilka föräldrar du har, var du bor, om du är frisk eller sjuk, om du föddes här eller kom hit i går.

Ingen planerar att bli sjuk eller arbetslös, men det kan drabba oss alla. I Sverige ska den som är sjuk eller arbetslös aldrig lämnas utanför. Miljöpartiet vill införa en gemensam försäkring för både sjukdom och arbetslöshet – ett samlat trygghets-system som är tydligt och omfattar alla.

När klyftorna ökar behövs strukturella förändringar. Det Sverige som Miljöpartiet vill bygga kan bättre än att låta barn växa upp i fattigdom och hemlöshet eller att förpassa människor till utanförskap. Miljöpartiet vill att alla som saknar inkomst ska vara garanterade ett stöd som går att leva på. Alla har rätt till grundläggande ekonomisk trygghet och att bemötas med tilltro och respekt även under de perioder i livet när man behöver samhällets stöd.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Det är dags för en reformering av Försäkringskassan.**
Miljöpartiet vill se utrymme för mer empati och sunt förnuft i trygghetssystemen så att ingen faller mellan stolarna. Vi vill stärka människors grundtrygghet genom att bygga ihop sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen. Människor ska inte bollas mellan myndigheter när de behöver samhällets stöd.
- 2. Öka tryggheten vid sjukskrivning.**
Sjukskrivning utfärdad av läkare eller annan behörig vårdpersonal ska i högre grad få gälla – Försäkringskassan behöver inte granska alla sjukskrivningar redan från dag 15. Ingen ska nekas sjukpenning för tid som hen redan varit sjukskriven. Långtidssjuka ska få hjälp med rehabilitering och inte få denna avbruten bara för att man varit sjukskriven ett visst antal dagar. Människor som blivit utförsäkrade ska kunna återförsäkras om de fortfarande är för sjuka för att arbeta. Garantnivån i sjuk- och aktivitetsersättningarna ska höjas. Det måste bli lättare att få prova att börja studera eller arbeta utan

att förlora sin försörjning. Det behövs bättre ekonomisk trygghet för individen under handläggningstiden och i samband med överklagan.

3. **Öka tryggheten för osäkert anställda.**

Miljöpartiet vill anpassa trygghetssystemen till dagens arbetsmarknad så att fler med korta anställningar, timanställningar och gig-anställningar får ökat ekonomiskt skydd.

4. **Förbättrade möjligheter till a-kassa.**

Permanent de förbättrade reglerna för a-kassan som införts efter coronapandemins utbrott. Även framöver är det angeläget att fler omfattas av arbetslöshetsersättning och att de lägsta nivåerna är rimliga. Vi vill höja grundersättningen i a-kassan och att a-kassan ska omfatta alla.

5. **Alla barn ska ha tak över huvudet och mat i magen.**

Vi vill höja riksnormen för försörjningsstödet. Människor som lever på försörjningsstöd ska inte behöva fundera på om de och deras barn kan äta sig mätta. På samma sätt ska alla barn ha tak över huvudet och därför vill vi höja bostadsbidraget för barnfamiljer. Underhållsstödet för ensamstående behöver också höjas.

5.2 Folkhälsa och sjukvård

I dag finns stora hälsoskillnader i befolkningen. Var i Sverige du bor, var i världen du är född och vilken utbildningsnivå du har avgör risken för att drabbas av sjukdomar. Många gånger får kvinnor sämre vård och behandling än män. Det är oacceptabelt.

Personalen inom vården har under coronapandemin gett allt och mer därtill. Arbetsvillkoren måste förbättras för att se till att fler vill arbeta inom vården. Trots de enorma insatserna har annan vård fått stå tillbaka, vilket har skapat en stor mängd uppskjuten vård. Miljöpartiet anser att kloka satsningar på vårdpersonal, läkemedel och sjukvårdsutrustning är investeringar. De långa köerna till behandling måste bort. Den nära vården måste stärkas och ska vara navet i en framtida sjukvård där du som patient sätts i centrum.

Vi vill se ett starkt folkhälsoarbete för en god livskvalitet genom hela livet. Det är viktigt att förebygga ohälsa, både genom att förbättra

livsvillkor såsom utbildning och minskade luftföroreningar och genom bättre levnadsvanor. Hälso- och sjukvården måste bli bättre på att stödja individer som vill bryta ohälsosamma vanor eller som har en kronisk sjukdom. Tänderna är en del av kroppen och vi behöver sänka kostnaden för god tandvård så att färre drabbas av den stigmatisering som dålig munhälsa kan innebära. Miljöpartiet vill att tandvården ska ha samma villkor som övrig vård och därför vara en del av den offentligt finansierade vården och ingå i ett gemensamt högkostnadsskydd. Hjälpmedel ska ingå i högkostnadsskyddet.

Den psykiska ohälsan ökar i samhället. Oavsett om du drabbas av stress eller lider av en svårare diagnos som depression eller ångest ska du snabbt kunna få hjälp.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Stopp för vinstuttag.**

Vi vill höja kvaliteten och anställa fler inom vård och omsorg. Skattepengar som är avsedda till omsorg och vård ska gå till verksamheten, inte tas ut som vinst till aktieägare. Modeller för ersättning till välfärdsföretag ska utformas så att det inte lönar sig att försöka attrahera de friskaste patienterna.

2. **Öka fokuset på hälsa.**

Vi vill se att det tas fram en nationell riktlinje för ett förstärkt hälsouppdrag i hälso- och sjukvården för att få en mer jämlik hälsa och social hållbarhet. I dag skiljer det många år i förväntad livslängd mellan olika grupper och delar av Sverige. Det är hög tid att Sverige inför en folkhälso- och hälsostrategi för att förstärka folkhälsoarbetet och utjämna olikheterna.

3. **Hälsa för både kropp och själ.**

Vi vill stärka första linjens psykiatri så att barn och unga som lider av psykisk ohälsa får snabb hjälp i ett tidigt skede. Satsa på elevhälsan så att det finns lättillgängliga skolsköterskor, specialpedagoger, psykologer och kuratorer i alla skolor och minska köerna till BUP. Primärvården behöver stärkas med bland annat fler psykologer för att snabbare möta behoven vid psykisk ohälsa och snabba remisspår in i psykiatrin när det behövs.

4. En väg in till vården.

Genom en dörr in och en fast vårdkontakt vill vi förbättra tillgängligheten till vård i hela landet. Vi vill vidta flera åtgärder som rikskö för cancer, att du redan från dag ett ska kunna söka vård för vissa diagnoser i annan region, bättre samordning, och göra det lättare för personer som drabbats av skada eller sjukdom att få kontakt med vården. Digitaliseringen har öppnat helt nya möjligheter för en tillgänglig vård i alla delar av Sverige och ska vara en integrerad del av vårdkedjan. Utvecklingen av digitala verktyg i vården och arbetet med e-hälsa behöver prioriteras högre.

5. En trygg förlossningsvård.

Vi vill förbättra förlossningsvården i hela landet med flera åtgärder såsom att ge den födande möjlighet till barnmorskekontinuitet före, under och efter förlossningen. Kunskapen om förlossningsskador måste öka och vårdgarantin för operation eller behandling efter förlossningsskada ska sänkas från 90 till 30 dagar. Antalet utbildningsplatser till barnmorska måste öka.

6. Säkra att det finns tillräckligt med personal i vården.

En av sjukvårdens största utmaningar är att hitta och behålla personal. Vi behöver därför bli bättre på att matcha ungdomars intresse och erfarenheter mot bristyrken. Staten bör också ta ett större ansvar för att finansiera utveckling av nya arbetstidsmodeller och andra åtgärder för att anställda inom sjukvården ska få en bättre arbetsmiljö, för att fler ska vilja och orka stanna i vården och fler komma tillbaka. Vi vill att fler medarbetare inom vården ges möjlighet att vidareutbilda sig på betald arbetstid.

7. Trygga tillgången till läkemedel.

Miljöpartiet ser med oro på hur tillgången till läkemedel i delar av landet försämrats sedan apoteksmarknaden privatiserades. Vi vill utreda om apoteken behöver återförstatligas eller om reglerna behöver skärpas för att säkerställa att medicinen finns på apoteket åt dem som behöver det. Läkemedelsverkets ansvar för läkemedelsförsörjning och läkemedelsdistribution i hela landet behöver stärkas. Preventivmedel ska vara avgiftsfria för unga upp till 26 års ålder.

5.3 Skola

Skolan ska ge alla elever lika goda möjligheter, oavsett var de kommer ifrån, vilka föräldrar de har och oavsett elevernas styrkor och intressen. Miljöpartiet vill ge skolan mer resurser och se till att resurserna fördelas efter behov.

Skolan är en viktig plats för alla barns likvärdiga möjlighet till bildning, kreativitet och kulturupplevelser. Skolan ska ge varje barn möjlighet att vara sig själv och växa till den hen vill vara. Genom skolan ska barn och ungdomar få viljan och redskapen att lära och utvecklas genom livet. Barn är olika och skolan måste därför kunna ta hänsyn till, och ta vara på, olikheter i intressen, styrkor och inlärningsmetoder. Det ska inte finnas lyckade och misslyckade elever, inte heller bra och dåliga skolor. Därför vill vi göra ännu mer för att bryta den ökande ojämlikheten och segregationen – alla har rätt att lyckas och utvecklas i skolan.

Viktigast för en skola av hög kvalitet är välutbildade och engagerade lärare och skolledare. Vi vill att fler ska vilja bli lärare och stanna i läraryrket. Fler vägar in till läraryrket behöver skapas, inte minst för dem som redan har ämneskompetens.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. Inför ett rättvist skolval för alla.

Miljöpartiet vill göra om skolvalet för att få mer blandade klassrum där elever med olika bakgrunder möts. Vi vill inrätta ett gemensamt antagningssystem för skolan där ingen ska kunna paxa plats på förhand. Kommuner ska arbeta för att barn med olika bakgrund ska mötas i klassrummen.

2. Skolan ska inte vara en marknad och vinstutdelningen måste få ett stopp.

Skolans syfte ska alltid vara utbildning – aldrig vinst. Därför hör aktiebolag med vinstsyfte inte hemma i skolan. Friskolor ska inte överkompenseras för det skolpliktsupdrag som bara kommunala skolor har. Miljöpartiet vill också skärpa regelverken för vem som får tillstånd att driva en skola. All undervisning ska vara fri från religiös påverkan och alla huvudmän ska stå för grundläggande värderingar som demokrati,

jämställdhet och mänskliga rättigheter. Offentlighetsprincipen ska gälla även i alla fristående skolor.

3. **Ge skolorna mer resurser.**

Vi gör hela samhället en otjänst när vi sparar på skolorna. Miljöpartiet vill att staten ska ta ett större ansvar för att skolor i hela landet ska ha tillräckliga resurser. Miljöpartiet vill säkerställa möjligheten att också erbjuda undervisning på mindre skolor och öka andelen idéburna skolor.

4. **Mer kultur i skolan.**

Vi vill se till att alla elever ges likvärdig tillgång till skolbibliotek av god kvalitet. Vi vill införa estetiska ämnen i alla gymnasieprogram och stärka skolornas möjlighet att ge alla barn kulturupplevelser.

5. **Satsa mer på fritidshemmen.**

Fritidshemmen kompletterar skolan med bland annat social och språklig träning för barnen. Miljöpartiet vill därför stärka kvaliteten och likvärdigheten i fritidshem och säkerställa att även de barn vars föräldrar inte arbetar ska få tillgång till fritids.

6. **Förskolan ska ge en bra start i livet.**

Miljöpartiet vill satsa på förskolan. Alla förskolor ska ha en bra personaltäthet och rimlig storlek på barngrupperna. Det är särskilt viktigt att barn till nyanlända föräldrar och barn till föräldrar som inte arbetar i högre utsträckning ska delta i förskolan och få tillgång till utbildad personal.

5.4 Högre utbildning och forskning

Man ska kunna studera på högskola eller universitet oavsett var man kommer ifrån i samhället och landet. Miljöpartiet vill göra det enklare att ta steget att studera vidare genom att förbättra studenters bostadssituation och ekonomiska trygghet. Vi värnar också om en likvärdig och hög kvalitet i utbildningen på landets alla lärosäten.

Forskningen ska vara fri. Oberoende grundforskning är viktig för Sveriges och hela världens utveckling. Samtidigt är det rimligt att en del av de pengar som samhället satsar kan vara föremål för

politiska prioriteringar och strategiska satsningar. Detta får dock inte gå ut över grundforskningen. Vi vill särskilt satsa på forskning som hjälper oss att hantera klimat- och miljökrisen.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Förbättra studenters ekonomiska trygghet.**

Miljöpartiet vill att studenter ska ha förbättrade villkor gällande a-kassa och sjukförsäkring. Vi vill också höja studiestödet.

2. **Stärk klimatforskningen.**

Vi vill satsa på framstående tvärvetenskaplig forskning inom klimat, miljö och hållbar utveckling för att motverka klimatförändringar och klimatanpassa samhället.

3. **Satsa på forskning utan försöksdjur.**

Miljöpartiet vill att Sverige tar fram en handlingsplan för att så långt möjligt gå över till forskning fri från djurförsök. Vi vill också öka de statliga anslagen till forskning fri från djurförsök och förbättra möjligheten för validering av alternativa metoder. Organisationer som företräder djurskyddsintressen ska få rätt att överklaga beslut i de djurförsöksetiska nämnderna.

4. **Bättre möjligheter för kompletterande utbildning.**

I dag är två års studiemedel öronmärkta för studier på gymnasienivå. Vi vill öppna upp möjligheten att använda dessa även för kompletterande studier på högskolenivå.

5.5 Bostad

Alla har rätt till en bostad, ett hem. Miljöpartiets bostadspolitik motverkar segregation, hemlöshet och minskar klimatutsläppen. Bostadsbristen är ett stort problem för både individer och för samhället i stort. Vi vill att det byggs bostäder som kan efterfrågas av fler, inte minst av unga, studenter, äldre och stora familjer. Den som har för låga inkomster för att efterfråga bostad på marknadens villkor ska få möjlighet till det genom bostadsbidragssystemet. Det befintliga beståndet av bostäder kan utnyttjas mycket mer effektivt genom att vi gör det lättare för människor att flytta

när den nuvarande bostaden har blivit för stor eller för liten och genom att vi skapar en tryggare andrahandsmarknad.

För Miljöpartiet är det särskilt viktigt att värna våldsutsatta kvinnor och barn i ekonomiskt utsatta familjer. Hyresvärdarna behöver tillsammans med socialtjänsten ta ett större ansvar för att barnfamiljer inte ska vräkas. Hyresvärdar ställer ofta krav på potentiella hyresgäster som innebär att många inte får möjlighet till ett förstahandskontrakt – trots att de skulle ha råd med hyran. Det utestänger människor från en egen bostad och därför måste vi se till att de krav som hyresvärdar ställer är rimliga.

Byggtakten har under de senaste två mandatperioderna legat på historiskt höga nivåer – men det räcker inte. Det behövs en ännu mer aktiv politik för att det ska byggas mer av både hyrda och ägda bostäder. När vi bygger nya bostäder och samhället ska större vikt läggas vid gestaltning och variation.

Ett varaktigt högt bostadsbyggande behöver dessutom gå hand i hand med en socialt hållbar bostadsförsörjning och minskade klimatavtryck genom livscykelperspektiv, fler trähus och minskad betonganvändning.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Bostad till fler människor.**
Bygg mer bostäder till fler genom statliga stöd med särskilt fokus på bra hyresrätter med rimliga hyror. Vi vill införa ett startlån för unga, stimulera byggemskaper och kollektiva boendelösningar, förenkla så att fler kontor kan omvandlas till bostäder och ge statliga lånegarantier till byggande i delar av landet där bostadsmarknaden är svagare. Vi vill även utveckla och utöka investeringsstödet.
- 2. Minska hemlösheten.**
Staten ska ta ett nationellt ansvar för minskad hemlöshet och kommunernas ansvar för att se till att det finns bostäder ska skärpas. Det behövs en nationell strategi mot hemlöshet och vi vill skapa en nationell bostadsstiftelse som ska se till att det finansieras och byggs

bostäder för dem som inte har eller kan få ett tryggt boende. Våldsutsatta kvinnor samt barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden behöver prioriteras särskilt. Det ska vara förbjudet att vräka barn till hemlöshet.

- 3. Minska utsläppen från byggsektorn.**
Vi vill göra det lättare att bygga fler hus i trä. För att kraftigt minska klimatpåverkan och användningen av nya naturresurser från byggsektorn vill vi sätta bindande krav på minskade utsläpp från byggnadens hela livstid, det vill säga under byggtiden, användning och rivning.
- 4. Öka rörligheten på bostadsmarknaden.**
Rörligheten i bostadsbeståndet måste öka. Miljöpartiet vill sänka stämpelskatten och minska ränteavdraget, så att bostadsbeståndet används mer effektivt.
- 5. Stoppa renoveringar.**
Vi vill motverka renovering genom att stärka hyresgästernas ställning vid renovering, införa ett rot-stöd för hyresrätter och stimulera hållbar renovering genom statligt långsiktigt stöd.

5.6 Segregation

De växande ekonomiska klyftorna driver fram en segregation av människor. Bostadssegregationen gör att personer med olika socioekonomisk bakgrund sällan möts och att de får olika möjligheter i livet. Skolsegregationen förstärker detta ytterligare bland barn och unga. Segregationen delar upp oss människor i olika lag och skapar högre trösklar för den som vill skapa sig ett bättre liv. När utanförskap och fattigdom slår rot i ett samhälle växer misstron. Utanförskapet och misstron som kommer med segregationen är ett allvarligt problem.

Miljöpartiet vill på allvar bryta segregationen och genomföra kraftfulla satsningar på skolor, fritidsaktiviteter och jobb. För att bryta boendesegregationen vill vi bygga fler hyresrätter med rimliga hyror i höginkomstområden och fler bostadsrätter och småhus i låginkomstområden. Här behöver fler kommuner vara med och ta sitt ansvar. Det ska inte finnas några områden där de boende upplever att de måste flytta för att få en chans. Skolsegregationen vill vi knäcka genom

att införa ett fritt och rättvist skolval med ett gemensamt antagningssystem. Civilsamhället spelar också en nyckelroll i att motverka utanförskap och misstro mellan människor i olika grupper.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Alla skolor ska vara bra skolor.**
Staten måste fortsätta att rikta resurser för att öka likvärdigheten i förskola, skola och fritidshem över hela landet. Miljöpartiet vill skapa ett rättvist skolval för att bryta skolsegregationen.
- 2. Blanda boendeformerna.**
Vi vill blanda hyresrätter och bostadsrätter i bostadsområden, se fler bostadsrätter och småhus i områden där många har låga inkomster och verka för att öka mångfalden i områden med hög socioekonomisk status. Bostadsförsörjningslagen behöver skärpas och lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag göras mer flexibel, så att alla kommuner tar sitt ansvar för att skapa blandade bostadsområden.
- 3. Stärk civilsamhället.**
Civilsamhället spelar en viktig roll i att såväl motverka segregation som att underlätta etablering. Idrott, kultur och föreningsliv erbjuder ett sammanhang där människor med olika bakgrund kan mötas runt ett gemensamt intresse. Det starka engagemang som finns inom ideella rörelser och de enorma arbetsinsatser som görs på frivillig basis för att ta emot, stötta och välkomna nyanlända i det svenska samhället är ovärderligt. Vi vill ge civilsamhället bättre förutsättningar och främja civilsamhällets samarbete med andra aktörer.
- 4. Stärk medborgarnas inflytande över åtgärder som skapar mer trygghet.**
Vi vill att fler boende i utsatta stadsdelar ska ges möjlighet att vara med och påverka vilka åtgärder som kan skapa trygghet i sina områden.

5.7 Rättssäkerhet och trygghet

I en rättsstat är alla människor lika inför lagen. Alla människor ska få stöd och upprättelse om de utsätts för brott, och den som begår brott ska ställas till svars. Varje individ ska ha rätt att få sin sak prövad.

Även om det totalt är färre som utsätts för brott, så har den grova brottsligheten i Sverige blivit mer synlig och påtaglig. Inte minst den organiserade brottsligheten och det grova våldet. Vi vill angripa kriminaliteten från två håll. Lagstiftningen måste skärpas och kriminella ska ställas till svars för sina brott för att få bort ledande kriminella från gatorna. Samtidigt ska vi strypa gängens återväxt genom att satsa på förebyggande arbete där hela samhället involveras.

Våldet mot kvinnor tar sig många uttryck. Samhället måste kraftsamla och motverka dem alla, oavsett om det rör sig om hedersrelaterat våld och förtryck eller våld i nära relationer. Vi måste prioritera barn som utsätts för våld eller som tvingas bevittna våld mot en anhörig.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Stoppa rekrytering till gängen.**
Vi behöver tidiga insatser för att förhindra att unga dras in i kriminalitet. BVC, förskola, skola och socialtjänst spelar en stor roll för att fånga upp barn med riskfaktorer, upptäcka brister i hemmiljön och sätta in stöd. Föräldrar ska inte kunna hindra barn från att delta i nödvändiga åtgärder. Det ska finnas avhoppbarverksamhet i hela landet för dem som vill lämna gängen och för deras anhöriga.
- 2. Slå mot den organiserade brottslighetens inkomster.**
Genom samverkan mellan myndigheter kan vi motverka välfärdsbrott, smuggling, fusk med moms och skatter, försäljning av stöldgods och människohandel. Miljöpartiet vill att myndigheterna ska ha de verktyg de behöver för att spåra och stoppa den organiserade brottslighetens inkomster.

3. **Klara upp fler brott.**
Miljöpartiet vill att polis, åklagare och rättsväsendet ska ha rätt verktyg och förutsättningar för att säkra bevis, skydda vittnen och driva ärenden till åtal.
4. **Stoppa hedersrelaterat våld och förtryck.**
Alla former av våld i nära relationer ska förebyggas och lagföras. Vi vill särskilt stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck genom att öka kompetensen, ta krafttag för att förhindra bortgifte och könsstympning, och etablera ett resurscentrum i varje län. Det förebyggande arbetet mot hedersnormer behöver bli bättre.
5. **Mer stöd till brottsoffer.**
Den som har utsatts för brott ska möta kompetenta myndigheter och ha en rak väg till brottsskadeersättning. Miljöpartiet vill se över systemet för ersättning och stöd till brottsoffer för att stärka offrets ställning. Detta gäller inte minst unga och den som utsatts för våld i nära relation, sexualbrott och hedersbrott. Vi vill utreda möjligheterna att stärka våldsutsattas, ofta kvinnors, möjlighet att behålla den gemensamma bostad den haft med våldsutövaren. Den som har utsatts för brott ska inte behöva flytta från sin hemort för att vara trygg om gärningsmannen utgör ett hot även efter avtjänat straff.

5.8 Etablering

Människor vill och ska vara med och bidra och utvecklas så fort som möjligt efter att de kommit till Sverige. I dag fungerar etableringen inte tillräckligt bra, vilket bidrar till segregation i samhället och utanförskap för alldeles för många nyanlända.

För att stärka etableringen behöver nyanlända lära sig svenska och komma i arbete eller utbildning ännu snabbare än i dag. Därför vill vi att asylsökande ska ha möjlighet att arbeta eller studera under hela asyltiden och att svenskundervisning ska påbörjas redan dag ett. Etableringsprogrammet behöver bli mer flexibelt och individanpassat. Då kan alla få det stöd som behövs för att komma ut på arbetsmarknaden, lära sig svenska, vidareutbilda sig, validera tidigare kunskaper eller starta företag – utifrån de egna förutsättningarna och tidigare erfarenheter.

Ansvar för personer som får asyl i Sverige ska fördelas bättre för att inte skapa grogrund för segregation utan i stället skapa goda förutsättningar för etablering i arbets- och samhällsliv. Genom att fördela mottagandet av nyanlända jämnt mellan kommunerna kan vi minska segregationen, förbättra integrationen och underlätta för nyanlända att etablera sig på ett bra sätt.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Förläng tiden som nyanlända kan få hjälp genom etableringsprogrammet.**
Människor är olika och har olika förutsättningar. För att skapa bättre förutsättningar för etableringen vill vi därför att det statliga ansvaret för nyanlända förlängs från två till fyra år för att fler ska komma i arbete snabbare och inte ramla ur fungerande program eller tvingas flytta samtidigt som man försöker få fotfäste i Sverige. Vi behöver ett särskilt fokus på kvinnors etablering.
2. **Språk är vägen in i samhället.**
Vi vill att svenskundervisningen ska sätta igång redan dag ett för asylsökande och att det ska vara möjligt att försörja sig. Det ska finnas goda möjligheter att kombinera SFI med arbete och yrkesstudier. Föräldrar med små barn ska erbjudas barnomsorg under SFI så att inte viktig tid går förlorad. För nyanlända barn och barn till nyanlända föräldrar innebär förskolan dessutom en möjlighet att lära sig svenska snabbare och därmed kraftigt förbättrade möjligheter i skolan.
3. **Långsiktigt boende underlättar etablering.**
Bosättningslagen är tänkt att fördela nyanlända jämnt över landet för att ge bättre möjligheter för nyanlända att försörja sig och få en bostad. Det bygger dock på att kommunerna tar ansvar för bostadsförsörjningen. Vi vill förtydliga rätten till långsiktigt boende i den kommun man anvisas till, och förlänga den tid man kan få hjälp genom etableringsprogrammet, för att fler ska hinna bli självförsörjande och kunna få en bostad på egna meriter, i stället för att riskera att hamna i hemlöshet eller tvingas börja om på en ny ort ännu en gång.

4. **En jämställd etablering.**

Vi vill särskilt stärka nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Att kunna försörja sig själv ger frihet och egenmakt. Utöver en förlängning av etableringsprogrammet och rätt till barnomsorg under SFI-tiden vill vi att arbetsförmedlingen får bättre kunskap om nyanlända kvinnors behov och förutsättningar, samt goda verktyg för att möta dessa.

5. **Utveckla samhällsorienteringen.**

I dag erbjuds nyanlända en kurs i samhällsorientering. Miljöpartiet vill att samhällsorienteringen utvecklas genom fler direkta möten med myndigheter och civilsamhället som kan visa vägen in i det svenska samhället och vägleda kring sådant som är nytt, både när det gäller våra regelverk och möjligheter till sociala nätverk och sammanhang genom föreningslivet.

5.9 Beredskap

En förutsättning för vår välfärd är en bra miljö med tillgång till ren luft och rent vatten – något som vi ofta tar för givet. Klimat- och miljöfrågor har ett starkt samband med människors möjlighet att leva ett gott liv. I ett land som ständigt drabbas av torka, översvämning och kris är det svårt att bibehålla den välfärd vi så länge kunnat njuta av i Sverige. För oss är det viktigt att ligga steget före och skapa ett robust samhälle.

I en föränderlig värld behöver samhället ha beredskap för en rad olika händelser. Vi vet inte när eller om naturkatastrofer eller pandemier inträffar, men vi behöver vara beredda att möta dem när så sker. Under en längre tid har beredskapen i Sverige monterats ner till förmån för slimmade just-in-time-leveranser och snabb lageromsättning, och konsekvenserna blev förödande när det nya coronaviruset nådde Sverige. Det vi vill ska stå starkt i en kris måste byggas starkt i vardagen.

Vi vill se en beredskap inte bara för katastrofer i klimatförändringarnas spår och kommande pandemier, utan för många tänkbara händelser, och en organisering som klarar oväntade händelser.

Coronapandemin har lärt oss mycket om smittspridning och smittskydd som vi måste ta tillvara. En pandemi kräver globalt samarbete. Samtidigt som vi begränsar smittspridningen i Sverige måste vi se till att även ekonomiskt svaga länder har möjlighet att göra det. Även inom Sverige har vi haft utmaningar med att nå ut till alla med pandemibegränsande åtgärder. Allt fler allvarliga sjukdomsutbrott beror på överföring av mikroorganismer mellan djur och människor. Där djur hålls på sätt som inte ger dem möjlighet att utöva sina naturliga beteenden får smittor lättare fäste och riskerar att föras över till människor. Förstörelse av vilda djurs naturliga livsmiljöer leder på olika sätt till att människor och våra husdjur kommer i mer kontakt med vilda arter som bär på mikroorganismer som kan överföras och orsaka sjukdomar hos människor.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Ett nationellt ansvar för beredskapslager.**

Vi vet inte var eller hur nästa kris uppstår. För att kunna hålla tillräckligt flexibla och omfattande lager av nödvändiga materiel behöver ansvaret ligga på nationell nivå, för snabb distribution till regionala lager dit materielen behövs vid en kris.

2. **Ett starkare smittskydd.**

Smittskyddsinsatser ska nå hela befolkningen, oberoende av bostadsort, språkkunskaper eller inkomstnivå. Vi måste förebygga nya pandemier genom att stärka skyddet av vilda djurs livsmiljöer. Detta är både en djurskyddsfråga och en smittskyddsfråga.

3. **Anpassa samhället för att klara katastrofer.**

Klimatförändringarna är redan här och vi behöver anpassa samhället efter det. Vi vill se krav på klimatsäkrade nybyggnationer för att minska materiella skador vid naturolyckor och öka takten i klimatanpassningen. I planeringen måste hänsyn tas till kommande höjningar av havsnivån, och reningsverk och avloppssystem måste hindras från att förorena vattentäkter vid översvämningar. Det ensidiga skogsbruket har gjort skogen känslig för stormar. Städer med stora hårdgjorda ytor står dåligt emot både

värmeböljor och skyfall. Äldreboenden, förskolor och skolor måste förberedas för att kunna hantera långa värmeböljor utan att människor kommer till skada eller i värsta fall dör.

4. **Skydda vattenförsörjningen.**

Vi vill minska riskerna för torka, vattenbrist och skogsbränder genom att skydda vattentäcker, avsätta reservvattentäcker, anlägga våtmarker och anlägga mer blandskog och mindre barrskog. Det behöver tydliggöras vem som har ansvaret för grundvattnet.

5. **Stärk systemen för försörjning av energi, telekommunikation och transporter.**

För att minska utsläppen av växthusgaser och minska energianvändningen ställs nu industriproduktionen och transportsektorn om så att den drivs med billig sol och vindel som produceras i Sverige istället för importerad olja. Artificiell intelligens och digital styrning via internet skapar nya möjligheter för ett fungerande förnybart energisystem och effektiva transporter. Vi vill höja cybersäkerheten och bygga ut lokal energiproduktion, lokala energilagrar och reservkraft för att system för energi, telekommunikation och transporter ska vara robusta och klara angrepp och extremväder.

6. **Bygg ut civilförsvaret och stärk vår självförsörjningsförmåga.**

I klimatförändringarnas tid vet vi att kriserna kommer. För att klara dem måste vi bygga ut civilförsvaret så att vi har kunskap och förmåga att röja efter stormar, kan köra ut vatten och mat och hämta människor som blir isolerade. Vi måste odla grödor till både djur och människor i hela landet, för att klara en längre isolering. Vi måste känna oss trygga med att vi klarar de påfrestningar vi vet kan komma.

6 Världen

Klimatet, miljöförstörelsen, pandemier, krig och konflikter – vår tids stora utmaningar är alla globala, gränsöverskridande och kräver gemensamma ansträngningar för att stoppas. Coronapandemin har kastat tillbaka de senaste årtiondenas framgångar när det gäller fattigdomsbekämpning och mänsklig utveckling. Nu mer än någonsin behöver världen gemensamt kraftsamla för att tillsammans möta utmaningarna. De globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och Parisavtalet om klimatet ger politiken vägledning och innehåll.

Demokratin i världen är satt under stark press. En stor del av världens människor lever i dag i länder där demokratin är på tillbakagång. Journalister, politiker och människor som försvarar miljön och mänskliga rättigheter trakasseras, förföljs och dödas. Hets och hat förgiftar samhällsdebatten. Polariseringen ökar. Demokratiska processer undergrävs och de ekonomiska klyftorna ökar. Mänskliga rättigheter, jämställdhet och inte minst sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) begränsas allt mer. Samtidigt ser vi hur människor världen över, ofta med kvinnor och unga i främsta ledet, samlas på gatorna och organiserar sig kring gemensamma krav på mer inkludering, mänskliga rättigheter, ansvar från ledare, minskad korruption och mer demokrati.

Vi gröna strävar alltid efter ett globalt perspektiv på politiken. Miljöpartiet tror på mer globalt samarbete där vi i solidaritet med såväl människor och planet kan bygga en mer fredlig, rättvis och hållbar värld. Vi måste stärka det internationella samarbetet kring miljö, fred och hållbar utveckling och samtidigt finna sätt att demokratisera den globala ekonomin.

6.1 Internationellt samarbete

Den internationella världsordningen utmanas allt mer. En nationalistisk och populistisk våg sköljer över världen. Globala problem kräver globala lösningar. En pandemi som inte stoppas överallt, stoppas ingenstans. Vi ser att klimatförändringarna är ett hot mot fred, stabilitet och gemensam säkerhet. Utsläpp i ett hörn av planeten minskar möjligheterna till liv på en annan plats. Ekosystem som försvinner, kapprustning, ohållbara handels hinder och terrorism är andra exempel på hot som inte stannar vid landsgränser.

Internationellt samarbete spelar stor roll för utveckling, gemensam säkerhet, fred och frihet även i vårt land. Miljöpartiet vill se ett starkt internationellt samarbete med FN som central aktör för fred och mänskliga rättigheter och EU som ett viktigt samarbetsforum och ett föredöme i hållbar utveckling. Världen behöver också ett progressivt Sverige som partner för att viktiga frågor om klimatet, miljön, jämställdheten och freden ska genomsyra den globala dagordningen. En grön utrikes-, och utvecklingspolitik baseras på ökat samarbete över landsgränser – inte på protektionism, murar eller stängda gränser. Sverige behöver världen och världen behöver Sverige.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Utrikespolitiken ska vara grön, hållbar, humanitär, feministisk och solidarisk.**
Svensk utrikespolitik ska vara i framkant när det gäller kampen för mänskliga rättigheter och en demokratisk och hållbar utveckling. Vi vill driva ett inkluderande samarbete för att främja fred där kvinnor och unga ges plats när fred förhandlas. Sveriges arbete i EU och FN ska bidra till att sätta press på stater som förtrycker sina eller andra staters medborgare så att förtrycket upphör. Sverige ska fortsatt vara militärt alliansfritt och inte medlem i NATO.
2. **Folkrätten, freden och mänskliga rättigheter ska styra det globala samarbetet.**
Miljöpartiet främjar internationellt samarbete och står upp för en värld där folkrätt, fred och

mänskliga rättigheter är rättesnören. Vi arbetar för ett mer demokratiskt FN som har handlingskraft att fullfölja sina uppgifter.

3. **En solidarisk och human flyktingpolitik.**
Vi vill se ett förbättrat globalt samarbete för att komma åt grundorsakerna till att människor behöver fly mot sin vilja samt ta tillvara de positiva effekterna av migration i världen. Vi behöver ett ökat stöd och skydd för människor på flykt samt solidaritet med samhällen som tar emot många flyktingar.

6.2 Europeiska unionen och nordiskt samarbete

EU är en av våra viktigaste arenor för att hantera gränsöverskridande klimat- och miljökriser, för utrikes- och säkerhetspolitik och för att skapa förutsättningar för fred och utveckling. Men EU kräver vårt engagemang. Medborgarna ska garanteras insyn och kunna påverka besluten. Offentlighetsprincip och meddelarfrihet efter svensk modell bör gälla även i EU. EU:s jordbruks politik ska bidra till att uppfylla klimat- och miljömål. EU:s handelsavtal ska bidra till hållbar utveckling och ta hänsyn till såväl miljö och sociala aspekter som djurskydd och djurhälsa. EU:s migrationspolitik måste bli mer human. För att möta dagens problem, inhemska hot och framtidens utmaningar arbetar Miljöpartiet för att förändra, förbättra och demokratisera EU.

Vi vill värna det unika samarbetet i vårt närområde – samarbetet mellan de nordiska staterna. Miljöpartiet ska driva på för att riva ned gränshinder även i Norden, förbättra den skandinaviska språk- och kulturförståelsen och underlätta för den gemensamma arbetsmarknaden.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **EU ska ta ett globalt ledarskap.**
Vi vill att EU tar en aktiv och framskjutet position i globala frågor och visar ledarskap i frågor som är avgörande för global utveckling såsom demokrati och mänskliga rättigheter,

jämställdhet, migration, klimat och cirkulär ekonomi. Sverige ska inom EU-samarbetet driva på för nedrustning och hårdare regler för vapenexport. Sverige ska också verka för att EU tar avstånd ifrån handelsavtal som motverkar hållbar eller demokratisk utveckling.

- 2. Dra in stödet till länder som inte lever upp till rättsstatens principer.**
EU och dess medlemsländer ska leva upp till de värderingar som är grunden till det europeiska samarbetet, demokrati, mänskliga fri- och rättigheter och rättsstatens principer, i såväl interna som i externa relationer. Medlemsländer som inte lever upp till rättsstatens principer ska inte få ta del av stöd från EU.
- 3. Ett starkare samarbete i Norden.**
Vi vill se en ökad integration och ett fördjupat samarbete i Norden. Vi vill att det ska bli lättare för människor att arbeta och bo i olika länder, att röra sig över gränserna och att handla över gränserna. Järnvägsinfrastrukturen mellan de nordiska länderna behöver bli bättre.

6.3 Fred och säkerhet

Fred och säkerhet skapas främst genom satsningar på demokrati, jämlikhet, fungerande välfärd och starkt civilsamhälle. Sverige ska bidra till global nedrustning och inte exportera krigsmateriel till länder i krig, diktaturer eller länder som kränker mänskliga rättigheter. Den politik som rör totalförsvar och säkerhet bör förankras i breda överenskommelser.

För oss gröna kommer freden främst. Krig innebär alltid att människor – både civila och stridande – dödas, skadas, lemlästas och traumatiseras. Familjer splittras och barn blir föräldralösa. Samhällen raseras, liksom livsnödvändig infrastruktur och många människors försörjningsmöjligheter. Krig och väpnade konflikter är ett av de största hindren för att minska fattigdom och ge förutsättningar för en hållbar utveckling i världen.

Kopplingen mellan nedbrutna ekosystem, klimatförändringar, svält och konflikter är tydliga och världens arbete för fred behöver därför också innebära att minska utsläppen och arbeta med klimat Anpassning för att minska samhällets sårbarhet.

I takt med att världen blir mindre beroende av fossil energi, kommer maktstrukturer och geopolitik att förändras. Det innebär risker för nya spänningar i regioner och mellan länder. Sverige ska driva att FN har framförhållning och arbetar för att förebygga detta.

Som gröna ser vi att säkerhetsbegreppet måste vidgas för att också rymma individers säkerhet och inte bara stater, som i dag. Fred är mer än avsaknad av väpnad konflikt. För den enskilde innebär det rätt till säkerhet och därmed rätt att leva utan rädsla för osäkerhet och våld – politiskt, kriminellt, ekonomiskt, socialt eller könsrelaterat våld. Kvinnors roll i att bygga fred behöver stärkas.

Militära stormakter och försvarsallianser gagnar inte freden. När stater går samman och lovar att försvara varandra för att öka sin avskräckande förmåga, så uppfattas det ofta som hotfullt av andra stater. För att dämpa den spänning som lätt uppstår mellan olika stormakter och försvarsallianser, är det värdefullt med alliansfria stater som kan fungera som buffertar och medlare vid konflikter. Inom EU finns starka krafter som vill utveckla EU till en militär stormakt. Vi är emot en sådan utveckling, och anser att Sverige bör använda sin vetorätt för att hindra den.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- 1. Sluta beväpna diktaturer.**
All vapenexport till diktaturer, länder som befinner sig i väpnad konflikt eller där allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer ska upphöra, inklusive följdleveranser. Sverige ska arbeta för global nedrustning, för ett totalförbud mot att använda autonoma vapensystem samt för en avveckling av kärnvapen genom bland annat att ratificera FN:s kärnvapenkonvention.
- 2. Bygg ut det civila försvaret.**
Vi vill bygga ett starkt civilt försvar för att stärka förmågan att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället såsom effekter av klimatförändringarna, pandemier, desinformation, cyberhot och störningar i livsmedelsförsörjningen, energiförsörjningen och it-infrastrukturen. Vi vill också att det civila

försvaret ska kunna användas vid internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

3. **Freda Arktis.**

Genom EU, Arktiska rådet, Barentsrådet och tillsammans med andra stater ska Sverige arbeta för att verksamheten i Arktis regleras och präglas av fredligt samarbete. Inriktningen för arbetet ska vara att skydda naturen och urfolkens rättigheter, att kol, olja och gas inte utvinns i regionen och att förbättra den säkerhetspolitiska situationen.

4. **Stärk arbetet mot terrorismen.**

Vi måste stärka arbetet mot grupper som undergräver samhällets stabilitet och förtroendet för demokratin och som skapar otrygghet genom våld, hot och terrorism men också genom att sprida hat riktat mot andra grupper.

5. **Värna alliansfriheten.**

Vi vill inte se något ytterligare närmande till eller fördjupat militärt samarbete med någon stormaktsallians eller någon kärnvapenmakt.

6.4 Global utveckling och rättvisa

De senaste decennierna har allt fler människor lyfts ur extrem fattigdom, människors hälsa har förbättrats och fler barn har fått tillgång till utbildning. Coronapandemins konsekvenser för världen riskerar att backa denna utveckling flera decennier. Världen behöver nu gemensamt hitta vägar tillbaka till utveckling mot en värld som är mer jämlik, jämställd och hållbar.

Grunden för svenskt internationellt utvecklingssamarbete är att förbättra förutsättningarna för människor i fattigdom och förtryck. Det är vad internationell solidaritet innebär. Miljöpartiet vill ställa skarpa krav i Sveriges och EU:s handelspolitik för att driva på det globala klimatarbetet, bevara biologisk mångfald, främja demokrati och mänskliga rättigheter och minska de globala klyftorna.

Miljöpartiet vill kämpa för en global ekonomisk återhämtning som har sin grund i förnybar energi och där utvinning av fossil energi får ett slut så snart det bara går. Vi vill se en utveckling där bistånd tillsammans med fri, rättvis och hållbar

handel och investeringar skapar möjligheter för människor att ta sig ur fattigdom, få försörjning och mat för dagen, skapa välstånd och en bättre morgondag för sig själva. Utvecklingssamarbete ska ske på mottagarens villkor och utifrån lokala behov och kunskaper.

Vissa internationella avtal urholkar demokratin och riskerar att allvarligt försvåra en hållbar utveckling. Det är avtal som ger internationella investerare särskilda rättigheter att stämma stater på enorma belopp, om staterna fattar beslut som minskar investeringarnas lönsamhet. Detta anser vi är oacceptabelt. Ett exempel är Energistadgefördraget (ECT), som använts av företag för att hindra eller försena klimatåtgärder.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Bistånd ska bygga upp hållbara samhällen.**

Vi vill att utvecklingssamarbetet ska vara effektivt och förbättra levnadsvillkoren för fattiga och utsatta människor i världen. Det ska utgå från behoven hos människor som lever i fattigdom, utan att sätta människor eller länder i skuldfällor. Biståndet ska baseras på behov, inte villkoras mot Sveriges inrikespolitiska intressen. Insatserna mot korruption inom utvecklingssamarbetet ska fördjupas och större fokus ska ligga på att förebygga konflikter. Vi ska genom utvecklingssamarbetet bidra till att bygga upp hållbara, klimatsmarta samhällen, skydda hav, främja biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

2. **En procent av BNI ska gå till bistånd.**

Vi vill att Sverige fortsatt ska avsätta en procent av bruttonationalinkomsten, BNI, till internationellt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd. Biståndet ska bidra till investeringar och en rättvis och fri handel för en långsiktigt hållbar utveckling. Samverkan mellan fredsbyggande, humanitärt stöd och långsiktigt utvecklingssamarbete ska förbättras. Den internationella skatteflykt som varje år undandrar stora belopp från utvecklingsländerna måste stoppas. Skuldavskrivningar ska genomföras, med villkor om demokratiarbete och aktivt bekämpande av korruption.

3. **Sverige ska arbeta för en jämlik och jämställd värld.**

Den feministiska utrikespolitiken ska utvecklas. Kvinnor och flickor ska ha rätt att bestämma över sina egna kroppar och liv. Kvinnor ska ha lika rätt till fri, säker och laglig abort. Sverige ska ta ett särskilt ansvar för kvinnor från våra närliggande länder som har infört abortrestriktioner att erbjuda kostnadsfria aborter här.

4. **Skydda regnskogen.**

Vi vill skydda regnskogen och urfolken genom att skärpa hållbarhetskraven på biodrivmedel, statliga pensionsfonder och banker, och genom att vara en stark röst i EU och globalt för att stoppa import av produkter som skövlar regnskog. Vi vill stärka en hållbar försörjning som ger människor alternativ till avskogning.

5. **Inför ekocidbrott i internationell rätt.**

Stärk den internationella rätten så att såväl stater som företag ska kunna hållas juridiskt ansvariga för miljöbrott och skador på ekosystemet.

6. **Låt inte investeringsskydd hindra demokrati och hållbar utveckling.**

Sverige ska inte skriva under internationella avtal som riskerar att urholka demokratin och allvarligt försvåra en hållbar utveckling. Sverige ska arbeta för att förändra Energistadgefördraget (ECT), och om det inte går, lämna fördraget.

6.5 Migration

Aldrig förr har så många människor varit på flykt i världen som nu. Miljöpartiets vision är en värld där alla människor har en möjlighet att flytta, men ingen tvingas fly. Där är vi inte i dag. Krig och konflikter ökar när kampen om de otillräckliga resurserna hårdnar. Klimatförändringarna skapar nya orsaker till att människor måste fly.

Rätten att söka asyl är en mänsklig rättighet och måste försvaras. Fler länder behöver ta ett större ansvar för att ta emot flyktingar, och vi vill att Sverige tillsammans med andra EU-länder förbinder sig att öka antalet kvotflyktingar. Människor som kommer till Sverige ska ges rätt att snabbt inkluderas i samhället. Nyanländas rättigheter behöver stärkas, inte begränsas och barn på flykt behöver särskilt prioriteras.

Det är bra att människor kan flytta för att arbeta och studera. Vi värnar denna rörlighet men vill säkra goda villkor och att människor inte utnyttjas.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

1. **Stärk rättssäkerheten för asylsökande.**

Vi vill stärka rättssäkerheten under alla delar av asylprocessen. Åtgärder för en rättssäker hantering av hbtqi-flyktingars asylskäl behöver särskilt förbättras, likaså för människor som flyr på grund av religiös förföljelse och förtryck. Minderåriga barn ska ges möjlighet att återförenas med sina föräldrar. Familjer ska återförenas utan krav på inkomst eller storlek på bostad i Sverige. Utvisningar ska inte göras så att minderåriga barn skiljs från någon av sina föräldrar.

2. **Fler ska få möjlighet till permanent uppehållstillstånd.**

Vi vill utöka antalet kvotflyktingar och vi vill att det ska vara lättare för barnfamiljer och personer som av något skäl inte kan utvisas (där det finns så kallat verkställighetshinder) att få permanent uppehållstillstånd. Det ger dessa personer större trygghet och bättre möjlighet till en snabb etablering i det svenska samhället.

3. **Stärk asyrlätten i Europa.**

Vi vill skapa fler lagliga vägar att söka asyl i Europa och arbeta för ett humant och rättssäkert asylsystem i EU där fler länder bidrar. Vi vill att Sverige tillsammans med andra EU-länder gör en överenskommelse om att ta emot fler kvotflyktingar.

4. **Permanent uppehållstillstånd för barn.**

Inget barn som har flytt ska behöva oroa sig för om hen får stanna i Sverige eller inte. Att leva med tillfälliga uppehållstillstånd i flera år leder till att barn förlorar stora delar av sin barndom genom att leva i ovisshet. Alla barn ska få växa upp i trygghet och därför vill vi att minderåriga som omfattas av Sveriges nya migrationspolitik ska få permanenta uppehållstillstånd vid första instans.

5. **Inget barn ska sättas i förvar.**

Att låsa in asylsökande barn som fått avslag på sin asylansökan är inhumant. När barnkonventionen nu har blivit lag i Sverige måste barnens bästa sättas i fokus. Det är dags att förbjuda minderåriga i förvar.

